

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 9

**ТУРИЗМ ХХІ СТОЛІТТЯ:
проблеми та перспективи**

Хмельницький, 2024

Туризм ХХІ століття : проблеми та перспективи :
зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. –
Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9. 184 с.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ТУРИЗМ ХХІ СТОЛІТТЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Випуск 9

Хмельницький – 2024

УДК 338.48.02; 796.5:658, 338.48.02; 796.5:658

ББК 65.9 (4 Укр)

З 150

**З 150 Туризм ХХІ століття : проблеми та перспективи : зб. наук.
пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024.
Вип. 9. 184 с.**

НДДКР УкрІНТЕІ: 0123U104487

У збірнику наукових праць «Туризм ХХІ століття: проблеми та перспективи» представлено узагальнені тези доповідей та виступів учасників науково-практичного семінару «Нові виклики та тенденції розвитку туристичної галузі на Хмельниччині». Адресовано широкому колу читачів: учням, студентам, аспірантам, викладачам, науковцям.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білий Л. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, директор Хмельницького інституту МАУП (головний редактор); **Авсієвич А.В.**, доктор філософії в галузі права (PhD); **Гуменюк А.Ф.**, кандидат економічних наук, доцент; **Ковальчук В.Г.**, кандидат економічних наук, доцент; **Коломієць О.М.**, кандидат філологічних наук; **Костенко Д.В.**, кандидат педагогічних наук, доцент; **Олійник В.В.**, кандидат педагогічних наук, доцент; **Осмолян В.А.**, кандидат юридичних наук; **Маркова С.В.**, доктор історичних наук, доцент (відповідальна за випуск); **Парандій В.О.**, кандидат історичних наук, доцент; **Рижа Т.М.**, кандидат економічних наук; **Цимбалюк Г.С.**, кандидат економічних наук.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Булат Г.В., кандидат економічних наук, доцент.

Власюк Ю.О., кандидат економічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 10 від 25 листопада 2024 р.)

© Хмельницький інститут
Міжрегіональної Академії управління персоналом, 2024
© автори статей

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	9
Андрійчук А., Маркова С.В. РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ	11
Булдакова Л., Кубряк У. ЧУДОТВОРНА ІКОНА МАРІЇ МАГДАЛИНИ У ХРАМІ ВОСКРЕСІННЯ ГОСПОДНЬОГО ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ В СЕЛИЩІ САТАНІВ.....	16
Василишин О. ТУРИСТИЧНІ ПОДОРОЖІ ЕЛЕКТРОМОБІЛЕМ, РОЗВИТОК МЕРЕЖІ ЗАРЯДНИХ СТАНЦІЙ.....	20
Василишин О., Паляниця В. ПОРАДИ ЩОДО ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ «ДИКОЇ» САМОСТІЙНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ПОДОРОЖІ ВЛІТКУ.....	23
Гайдова О.В. БЕЗПЕКА В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ.....	29
Гілевич Б., Морозовська О. ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА НЕГАТИВНИХ АСПЕКТІВ ВНУТРІШНЬО-УКРАЇНСЬКОГО ТУРИЗМУ.....	33

Грач С., Мініч І.М. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ В ТУРИЗМІ: РОЛЬ ЖІНОК У ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ.....	36
Гуменюк А.Ф. ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЯК ОБ'ЄКТ ТУРИЗМУ.....	43
Демчишин М., Кіщенко Б.М. МИСЛИВСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО «КЛУБ МИСЛИВЦІВ ПОДІЛЛЯ».....	52
Довгун Д. ЧИ ЗДАТНИЙ ТУРИЗМ ЗМІНИТИ СВІТ? (РОЛЬ ТУРИЗМУ В ЕКОНОМІЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ РОЗВИТКУ).....	55
Карнасевич Д. ЧИ ЗДАТНИЙ ТУРИЗМ ЗМІНИТИ СВІТ?.....	58
Квасній З.В., Квасній О.Р. ОСОБЛИВОСТІ ТУРИЗМУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....	61
Квятковська І. СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ В ЗООПАРК ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	66

Кришук К., Станіславов В. ХМЕЛЬНИЧЧИНА – ДІМ БАГАТЬОХ КОНФЕСІЙ: РЕЛІГІЙНИЙ ДИСКУРС.....	70
Коломієць О.М. ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГАСТРОНОМІЧНИХ ЛОКАЦІЙ МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО.....	75
Кондра О.Р., Марич Н.І., Пецух А.О. ВПЛИВ ЧИННИКА ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ...	80
Липко К., Маркова С.В. ПОДІЄВИЙ ТУРИЗМ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ГРОМАДІ.....	85
Любченко І.І., Сажієнко А.П. ТУРИЗМ І КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА: ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ...	91
Маркова С.В., Козяр Ю. АВТОРСЬКІ ЕКСКУРСІЇ, КВЕСТ-ЕКСКУРСІЇ – ПОНЯТІЙНИЙ БАЗИС.....	100
Маркова С.В., Головатий Ю. ФРАГМЕНТ АВТОРСЬКОЇ ЕКСКУРСІЇ: «БРАМА В ІНШІ СВІТИ».....	105
Матвійчук О. ТУРИСТИЧНА АНІМАЦІЯ ЯК ДОПОМОГА У РОБОТІ З ВІЙСЬКОВИМИ ТА ЇХНІМИ СІМ'ЯМИ.....	109

Міга В.К. ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УМОВАХ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ.....	122
Оліх Г.І. ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	128
Петрицька О.С. МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	132
Семенчук С.О. ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЯК ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ.....	139
Толстюк О., Матушак В., Шевчук О. ПЕРЕВЕЗЕННЯ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	147
Цюпа В.О., Пономарьова Н. А. ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ТУРИЗМІ.....	151
Шемерда В.Є., Білий Л.Г. ТУРИЗМ ЯК ВИД ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЯК ПРОФЕСІЯ.....	156

Шульжик Ю.О., Квасній Л.Г., Осліковський В.В. ІНВЕСТИЦІЙНІ ОН-ЛАЙН ПЛАТФОРМИ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	163
Шульжик Ю.О., Квасній Л.Г., Данилюк М.М. ПЛАТФОРМИ СПІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ (AIRBNB, COUCHSURFING) В СУЧАСНОМУ ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ.....	169
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	174

ПЕРЕДМОВА

Унаслідок військової агресії росії туристична діяльність в Україні зазнала значних втрат, а в регіонах, які знаходяться близько до бойових дій або в зоні бойових дій, узагалі припинилась. Ще до офіційного вторгнення росії в Україну іноземні авіакомпанії відмовились здійснювати рейси в Україну та вивезли літаки за межі нашої держави. Це негативно вплинуло на репутацію країни як безпечної для подорожей.

Також знизилася кількість внутрішніх туристів, що було спричинено зменшенням купівельної спроможності населення, невпевненістю в завтрашньому дні, втратою роботи тощо. Через агресію російської федерації на території України було зруйновано безліч туристичних об'єктів. Значна частина туристичних компаній вимушена була припинити діяльність.

Задля збереження власного потенціалу туристична галузь сьогодні ще більше потребує висококваліфікованих фахівців, які здатні реагувати на зміни, що відбуваються як в Україні, так і у світі загалом.

Професійна освіта в туризмі функціонує як елемент більш складної системи професійної освіти та залежить від процесів, що відбуваються в державі, загалом, і в науці, культурі та сфері туризму, зокрема. Її формування відбулося на зламі тисячоліть, коли в усьому світі здійснювався перехід від класичної до пост класичної (некласичної) освітньої

парадигми. В Україні цей процес проходив повільніше, і це значною мірою проявилось у визначенні результату та змісту підготовки фахівців сфери туризму.

На даний час професійна туристична освіта в Україні знаходиться на досить високому рівні, що стосується теоретичних знань. Проте однією з основних проблем підготовки туристичних кадрів є недостатність або і взагалі відсутність у випускників ЗВО, а особливо випускників ЗФПО практичних навичок у туризмі.

Тому для ефективної підготовки фахівців у галузі туризму важливим є налагодження співпраці з роботодавцями, оскільки як фірмироботодавці, так і заклади освіти зацікавлені в якісній підготовці фахівців з туризму.

Науково-практичні семінари, які організовує кафедра туризму, рекреації, крос-культурної комунікації та фундаментальної підготовки Хмельницького інституту МАУП спрямовані на налагодження співпраці з практиками у сфері туризму, комунікацію здобувачів освіти з роботодавцями та покращення освітньо-професійних програм за якими здійснюється підготовка майбутніх фахівців з туризму та рекреації.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Андрійчук А.,
здобувач фахової передвищої освіти
Науковий керівник: **Маркова С.В.,**
доктор історичних наук, доцент
(м. Хмельницький)

РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ

Релігії належить важливе місце в сучасному світі. В ХХІ столітті релігія продовжує виконувати важливі духовні, морально-психологічні, соціо-культурні функції. В Україні триває війна, віра як ніколи допомагає людям жити. Молитва, сповідь, відвідування церкви, читання релігійної літератури нині є дуже важливими.

Релігійний туризм – найдавніший вид міжнародного туризму; поїздка за межі традиційного середовища терміном до одного року з метою відвідування святих місць і релігійних центрів. Види поїздок: паломництво, тобто відвідування святих місць з метою відправлення релігійних обрядів, поклоніння церковним реліквіям; пізнавальні поїздки; наукові. Розвитку релігійного, зокрема паломницького туризму України, сприяють релігійні організації, туристичні підприємства, які співпрацюють з релігійними центрами. Для тих, хто прагне світоглядних, духовних трансформацій актуалізації набув прочанський туризм, переважно для здійснення прощі.

Релігійний туризм є складовою розвитку туристичної індустрії та покликаний виховувати у людей повагу до традицій і духовного життя різних народів. Історично релігійний туризм вважається першим видом туристичних подорожей, який можна віднести, безпосередньо, до періоду формування світових релігій. Релігійний туризм – це самостійний вид туризму, який є складовою сучасної туристичної галузі

Релігія і туризм тісно пов'язані протягом тисячоліть. Перші паломництва відбувались в Єрусалим, Мекку, Варанас.

Сучасний релігійний туризм розвивається у рамках глобалізації.

Основні напрямки релігійного туризму:

1. Християнство: Єрусалим, Ватикан, Сантьяго-де-Компостела.

2. Іслам: Мекка, Медина, Карабала.

3. Буддизм: Лумбіні, Бодхгайя, Кайлас.

4. Індуїзм: Варанасі, Рішикеш, Храм Кедарнатх.

Найпопулярнішими світовими релігійними туристичними локаціями є:

1. Ватикан (Італія): Центр католицизму, Площа Святого Петра.

2. Мекка (Саудівська Аравія): Місце хаджу, найбільше мусульманське паломництво.

3. Гора Афон (Греція): Православний духовний центр, монастирський комплекс.

4. Будда-парк (Таїланд): Місце паломництва буддистів та туристів.

Україна також має багато історичних та славетних релігійних локацій.

Ось деякі з них:

1. Києво-Печерська лавра (Київ) – один із найбільших та найдавніших православних монастирів України, заснований у ХІ столітті.

Монастир включає комплекс печер, де знаходяться мощі святих.

2. Свято-Успенська Почаївська лавра (Тернопільська область) – другий за значенням православний монастир України. Вважається місцем численних зцілень.

3. Софійський собор (Київ) – один із символів православ'я в Україні, внесений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Тут зберігаються стародавні фрески та мозаїки ХІ століття.

4. Свято-Успенський собор у Свято-Успенській Святогірській лаврі (Донецька область) – один із духовних центрів Східної України.

5. Санктуарій Матері Божої Бердичівської (Бердичів, Житомирська область) – один із головних католицьких храмів України, куди щорічно здійснюють паломництво тисячі віруючих. Місце поклоніння ікони Богородиці.

6. Костел Святого Петра та Павла (Львів) – головний храм римо-католицької архієпархії Львова.

7. Костел Святого Андрія (Львів) – історичне місце католицизму в Україні, один із найстаріших та найкрасивіших храмів Львова.

8. Латинський собор (Львів) – архікафедральний собор

Вознесіння Діви Марії. Важливий центр католицької віри.

Типи релігійного туризму:

Масові подорожі до священних місць з метою поклоніння (наприклад, хадж), а також (духовне усамітнення). Відвідування монастирів, центрів духовних практик з метою медитації, молитви, духовних переживань.

Ознайомлення з релігійною культурою та архітектурою. Інновації в релігійному туризмі: віртуальні подорожі, онлайн-екскурсії до релігійних об'єктів. Можна однозначно стверджувати, що релігійний туризм, як й інші його форми, має позитивний вплив на економічний розвиток тих регіонів, де знаходяться відомі релігійні об'єкти та духовні реліквії. Прибуття паломників та туристів, яких цікавлять ці місця, сприяє розвитку мережі готелів, ресторанів, торгівлі, вироблення сувенірів, виготовлення продуктів, сфери послуг для мандрівників та ін.

В Україні релігійний туризм набуває все більшої популярності серед паломників різних конфесій. Тому особлива увага зараз приділяється саме його просуванню на внутрішньому та міжнародному туристичному ринку, а також потрібна допомога держави, яка повинна бути зацікавлена в цьому, адже це сприятиме наповненню бюджету та духовному відродженню країни. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на формування різноманітних туристичних маршрутів, які б дозволяли туристу обирати відпочинок згідно своїх інтересів та уподобань.

Список використаних джерел та літератури:

1. Чередниченко А.О. Розвиток релігійного туризму як шлях до відновлення туристичної галузі в умовах соціально-економічної кризи. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2017. Вип.58. С.226-232.
2. Юрченко С.О., Юрченко О.Є. Релігійний туризм у християнстві на сучасному етапі. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна, Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2017. Вип.6. С.216-220.
3. Панченко С.А. Релігійний туризм в Україні: стан, потенціал, перспективи: Монографія. К.: Автограф, 2019. 163 с.

Булдакова Л.,
вчитель історії,
Кубряк У.,
учениця
(м. Кам'янець-Подільський)

ЧУДОТВОРНА ІКОНА МАРІЇ МАГДАЛИНИ У ХРАМІ ВОСКРЕСІННЯ ГОСПОДНЬОГО ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ В СЕЛИЩІ САТАНІВ

Чудотворні ікони (образи) – зображення святих пов'язані з певним чудом (дивом, дивницею), особливо шановані у християн. Чудотворні ікони можна побачити в храмах, церквах, каплицях, їх прилюдно вшановують у визначені церквою дні, до ікон можуть відбуватися прощі. Серед чудотворних ікон найчастіше зустрічаються з образами Богородиці, святителя Миколая Чудотворця.

Ми довго шукали щоб запропонувати Хмельничанам, як певний «символ-віри», ікону про яку кажуть, що «вона творила або творить чудеса». Подорожуючи Хмельницькою областю, відвідуючи культові споруди Хмельницького району, зокрема у Сатанові та його околицях були спантеличені, неймовірною енергетикою саме ікони святої Марії Магдалини, яка знаходиться у храмі Воскресіння Господнього. Схожі ікони можна було побачити у наших прабабусь, котрі вміли з ними розмовляти і прикрашати їх.

Часто такі ікони висіли поруч із портретом Т. Г. Шевченка у вишитих українських рушниках.

Нам сьогодні дуже бракує саме таких теплих, родинних зображень. Тому «відкрита» нами ікона святої Марії Магдалини, яка знаходиться у храмі Воскресіння Господнього в Сатанові, наче теплий промінь світла. Марія Магдалина була ученицею Ісуса Христа, відданою послідовницею. Марія Магдалена супроводжувала Христа під час Його служіння, допомагала матеріально та духовно. Марія Магдалена була однією з небагатьох, хто залишився біля хреста під час розп'яття Ісуса, вона разом з іншими жінками підтримувала Його до останнього моменту (Євангеліє від Матвія 27:55-56). Часто Марію Магдалину називають «апостолом для апостолів», Ісус доручив їй сповістити апостолам про Його Воскресіння.

На жаль Марію Магдалину (Магдалену) часто асоціюють із «блудницею», проте нині можна зустріти низку новітніх публікацій, що «блудницею» її зробили священнослужителі, зокрема Папа Римський (Григорій Великий). Проте Марія Магдалина (Магдалена) не була грішницею, а жінкою високого соціального статусу, мала власні кошти, які витрачала на те, щоб підтримувати справу Христа. Саме вона єдина, жодного разу не зрадила Ісуса Христа, підтримувала його та була поруч у найважчі години земного життя. Марія Магдалена була першою свідкинею Воскресіння Христа. В 1969 році Ватикан визнав, що ніде в Євангелії немає прямої вказівки на те, що «грішницею» була саме Марія Магдалина.

Місцеві старожили (Л. Коваль, С. Маркова) розповідали нам, що саме ікона святої Марії Магдалини (Сатанів), колись давно врятувала Сатанів від чуми, під час епідемії. Коли епідемія лютувала в Сатанові та його околицях, було організовано хресну ходу, на чолі якої чотири вдови несли ікону святої Марії Магдалини. Після повернення в храм образ

оновився, а зображення на іконі почало «дихати».

Рис. 1. Чудотворний образ святої Марії Магдалини (сучасне фото. Сатанів).

Нещодавно з'явилася нова інформація про ті події. В околицях Сатанова було знайдено дивний хрест, місцеві краєзнавці не змогли ідентифікувати його історію. Світлина було надіслано до редакції «Україна Інкогніта», яка першою розкрила таємницю. З'ясувалося, що могила дівиці Магдалини, котра померла від моровиці, віднайшли у переддень відзначення дня пам'яті світлої Магдалини, чудотворну ікону якої (XIX століття), що зберігається у храмі

Воскресіння Христового дуже шанують у Сатанові за те, що вона колись врятувала містечко від епідемії холери.

Ми дізналися, що храм Воскресіння Христового було зруйновано в 1935 році за комуністичного тоталітарного режиму. Подальша доля ікони має низку розбіжностей. Одні старожили стверджують, що її таємно зберігали в Георгієвській церкві, інші місцеві краєзнавці, прихожани, що ікону в 1935 році забрав хтось із жителів сусіднього села Калагарівка (Тернопільська область).

Сьогодні чудотворний образ святої Марії Магдалини зберігається у храмі Воскресіння Господнього ПЦУ в Сатанові.

Василишин О.,
доктор філософії в галузі військових наук
(м. Хмельницький)

ТУРИСТИЧНІ ПОДОРОЖІ ЕЛЕКТРОМОБІЛЕМ, РОЗВИТОК МЕРЕЖІ ЗАРЯДНИХ СТАНЦІЙ

В наш час усе більшої популярності набуває такий вид особистого транспорту, як електромобіль. Відповідно в Україні дуже швидкими темпами розвивається мережа зарядних станцій для цього виду транспорту. В свою чергу, велика і гарно розгалужена мережа зарядних станцій дала поштовх до поїздок електромобілем не тільки в межах свого міста, де ви були «прив'язані» до домашньої розетки або до однієї станції заряджання. Адже ще у 2021 році, поїздка електромобілем далі, ніж приблизно 200 км від місця постійного проживання навіть не розглядалася, а якщо хтось наважувався на таку поїздку, вона перетворювалась на «квест» по пошуку станцій чи просто місць заряджання авто, якщо станцій не було, то потрібно було домовлятися зі знайомими, знайомими знайомих, чи просто з чужими людьми про можливість зарядитися від звичайної розетки, що вимагало дуже багато часу. Якщо зарядні станції і знаходились, то це були станції зарядки з дуже низькою потужністю і, відповідно, з дуже низькою швидкістю зарядки, наприклад, щоб проїхати ті ж 200 км, потрібно було заряджати автомобіль протягом 5-7 годин. Ці та інші фактори

в цілому негативно впливали на бажання громадян пересідати на електромобілі.

Але, буквально за два останніх роки мережа зарядних станцій стала настільки розгалуженою, що зараз, електромобілем, можна вирушати в любий куточок України не переживаючи про його зарядку. Розвиток зарядок для електромобілів можна порівняти з розвитком мобільної телефонії. Адже мобільна мережа, на початку свого розвитку, була тільки в обласних центрах та у великих містах. Операторів мобільного зв'язку, було тільки 2. І тільки, приблизно, через 15 років, мобільною мережею було «накрито» переважну частину території України. А на сьогоднішній день, ми собі уявити не можемо якесь місце, де не було би мобільної мережі.

Також, раніше, деякі труднощі виникали із стандартом зарядного порту в автомобілі, адже під зарядний порт певного стандарту необхідно і зарядний порт відповідного стандарту, а кожен виробник встановлював свої стандарти до зарядного порту та пристрою. Це, знову ж таки, можна порівняти із «зарядками» до мобільних телефонів. Ми усі пам'ятаємо, що у кожного виробника був свій стандарт зарядного пристрою та зарядного порту. Зарядним пристроєм від Nokia, не можливо було скористатися для зарядки Samsung, а у виробника Sony-Ericsson, зарядні пристрої взагалі були різні до різних моделей. Що ми маємо на сьогоднішній день? Провідними компаніями, які виробляють мобільні телефони, було прийняте рішення про уніфікацію зарядних пристроїв та портів зарядних телефонів, усі виробники прийшли до

єдиного стандарту і сьогодні немає ніяких проблем із пошуком зарядного пристрою до мобільного телефону.

На сьогоднішній день, в електромобілях, теж встановився певний стандарт зарядних портів. Він дещо ширший, ніж для мобільних телефонів, але ненабагато. Існує три основних стандарти для зарядних портів швидкої зарядки електромобілів, це: CCS1/CCS2; CADEMO – для США та Європи GBT – для Китаю. У зв'язку з тим, що в Україну завозяться електромобілі, як із США, Європи, так і з Китаю тому Україні з однаковим успіхом розвиваються усі три типи стандартів.

У порівнянні з мобільною мережею, мережа зарядних станцій для електромобілів, розвивається набагато динамічніше. Ще у 2021 році, у Хмельницькому була одна станція швидкої зарядки на все місто. На сьогоднішній день, їх більше п'ятнадцяти. Біля ТРЦ «Woodmall», розмістився один з найбільших в Україні хабів для заряджання електромобілів на 15 зарядних портів. Цьому також сприяє те, що установка та відкриття станцій заряджання електромобілів широко підтримується нашою державою на законодавчому рівні, максимально спростивши процедури установки та реєстрації станцій. Говорячи простіше, якщо у вас в приватному помешканні є необхідна потужність електроенергії, ви можете встановлювати комерційну зарядну станцію. Завдяки цьому, на сьогоднішній день, в Україні налічується більше 5000 зарядних станцій.

Василишин О.,

доктор філософії в галузі військових наук

Паляниця В.,

здобувач освіти

(м. Хмельницький)

ПОРАДИ ЩОДО ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ «ДИКОЇ» САМОСТІЙНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ПОДОРОЖІ ВЛІТКУ

За вікном мете сніг, перехожі підсковзуючись кутаються у теплі речі поспішають по своїм справам і здається, що до теплих літніх днів дуже далеко, але із власного досвіду можу порадити, якщо Ви фанат «дикого» відпочинку, або тільки плануєте перший раз відпочити «дикуном», готуватися потрібно починати уже зараз, не чекаючи, поки в морі прогріється вода.

Почнемо з того, що «Дикий» відпочинок зазвичай ощадливіший для бюджету. Хоча на перший раз, звичайно потрібно витратитись на спорядження, зате в подальшому, основними витратами стануть пальне та продукти.

Звичайно, можна скористатись більш звичними путівками та готелями, чи орендувати житло, а можна організувати все самотужки і вибратися на узбережжя із наметом, дикунами.

Такий відпочинок, можливо, менш комфортний, але точно незрівнянно багатший спектром вражень.

Також перевагами дикого відпочинку є те, що дикі пляжі ближчі до природи, не такі людні і загалом позбавлені звичної курортної метушні. І вирушити можна у будь-який момент, не вишукуючи заздалегідь собі житло.

Засинати під шум хвиль і прокидатись з видом на море та сонце, що тільки сходить, бути подалі від метушні – чи це не мрія кожного мешканця міста?

Перевагами такого відпочинку є ще й те, що Ви повністю мобільні. В любий час можна згорнути табір і пошукати інше місце, чи принаймні змінити локацію, або краєвид.

З огляду на і всю логістику і багаж, у такий відпочинок звичайно краще їхати на авто. Ще краще – кількома екіпажами.

А тепер – кілька порад, які допоможуть організувати "дикунську" відпустку:

Отже – вибір місця. Чим далі від популярних місць – тим краще.

Напряму можна обрати будь-який. Від популярних Затоки, Кobleво, Кароліно-Бугазу, Кирилівки, Лазурного, Кінбурнської коси, Арабатської стрілки до, зрештою, чи не будь-якого клептика берега. Але найкраще самому знайти і обрати саме «своє» місце, про яке буде знати обмежена кількість людей. У наш час надзвичайно важко знайти повністю усамітнене місце, але більшість туристів, зазвичай, зупиняється саме там, куди може доїхати автомобіль. А якщо залишити автомобіль і пройти трохи далі від

загальнодоступних місць пішки, то Ви стовідсотково знайдете саме тке місце.

Ми, наприклад, знайшли затишне місце поблизу селища Курортне на косі, яка відділяє Будацький лиман від Чорного моря. Так, потрібно зробити кілька «ходок» від автомобіля – до місця, де ми розгортаємо табір, але воно того варте.

Разом з тим, не слід забувати і про цивілізацію, потрібно ж десь набрати води для приготування страв та для вмивання, підкупити продуктів, свіжих овочів, м'яса, всяке може бути, може необхідна буде медична допомога, тож місце потрібно вибирати і не дуже далеко від населеного пункту.

Необхідно мати якусь суму готівкою, бо банкоматів, чи терміналів у віддалених населених пунктах може не бути.

Облаштування табору. На наступні кілька днів вашим домом стане намет. Якщо ви не збираєтесь щодня не міняти локацію, а плануєте відпочивати на одному місці, найкраще підійде спеціальний кемпінговий намет, його переваги в тому, що зазвичай такий намет великий, на повний зріст, в ньому є «тамбур», де можна організувати міні кухню, за необхідності (якщо погана погода). Для ночівлі, в ньому можна розмістити не просто каремати, а повноцінні спальні місця з похідними ліжками, або високі надувні матраци, що набагато підвищить рівень комфорту.

Намет та інші тимчасові споруди необхідно міцно розкріпляти на місцевості, щоб потім не ловити по пляжу, або не діставати з води намети, тенти та ін... Під іншими

спорудами, я мав на увазі, що крім намету краще взяти із собою розкладний «садовий» намет, який буде слугувати і захистом від сонця, і столовою, і кухнею, бо з тінню на узбережжі, зазвичай, важко, однією парасолею від сонця ви не захиститеся. Також ми використовуємо і намет – душ, в якому облаштовуємо відхідок.

Приготування їжі. Так, як готувати їжу ви будете самотужки, для цього слід взяти найкраще газовий, чи пальник, і 5 - 8 літровий балон зі зкрапленим газом, позаяк знайти достатньо дров на узбережжі зазвичай доволі складно. Їх там або вже нема, або ніколи і не було. Також не забудьте посуд – каструлю, сковорідку, чайник. Якщо кавоманите, то і турку, до речі. Ну і, звичайно, ложки, вилки, кружки, тарілки, ніж.

Ліпше використовувати не одноразовий посуд, а багаторазовий пластиковий, або ж залізний. Це не тільки екологічно, а й практично.

Також подумайте на чому ви будете нарізати своє вариво, чим його перемішувати та як знімати гарячий посуд із багаття, чи пальника.

Із продуктів слід надати перевагу таким, які б не псувались: консерви, крупи, макарони, овочі, фрукти, горіхи, сухофрукти, всілякі сублімовані суміші.

Треба взяти і соняшnikової олії, сіль, спеції.

Не слід нехтувати і дарами моря. Потурбуйтеся про приладдя для ловлі мідій, креветок, рапанів і риби – маску, ласти, вудку, підсак з дрібним вічком. Головне – не лінуватись.

Із м'ясом та сосисками можуть виникнути передбачувані проблеми, тож ліпше запланувати шашлик на перший день, або купувати м'ясні вироби вже безпосередньо на місці.

Пильнуйте продукти від мурашок та гризунів. Їх краще зберігати у щільно закритих коробках, чи принаймні підвісити.

Добре було б мати сумку-холодильник. Та із практики скажу, що надто сподіватись на неї не варто, позаяк і найкращі термосумки не утримують холод більше доби. Однак за рахунок матеріалів та конструкції вона дещо подовжить термін зберігання продуктів, чи прохолоду напоїв.

Варто потурбуватись і про запас питної води. І для готування їжі, зокрема. По можливості, плануйте свою стоянку неподалік джерела прісної води (колонки, криниці, ключа, чи й точки продажу).

Взяти необхідне

Щодо одягу, то шорти і купальники ви, звичайно, не забудете. Однак візьміть і теплий комплект. Обов'язково запасіться засобами від комах. У вас відпустка, а в них – якраз пік робочого сезону.

Також не забудьте ліхтарики, павербанки, батарейки, засоби гігієни, крем для засмаги, головні убори, дощовик і, звичайно, аптечку.

Заздалегідь подумайте про утилізацію сміття. Сміттеві пакети також будуть в нагоді у випадку дощу.

Відпочинок «дикуном» має свою «хитрість» – з часом стає щораз приємнішим. Позаяк ви вже знаєте місця,

поступово накопичуєте потрібне спорядження і набираєтесь досвіду в організації харчування, побуту, дозвілля.

Гайдова О.В.,
викладач
(м. Хмельницький)

БЕЗПЕКА В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Забезпечення безпеки під час подорожей є важливим завданням туристичної індустрії. Туризм є суттєвою складовою економіки, розвиток якої особливо значущий під час повномасштабного вторгнення. А відсутність безпечної території для туризму в Україні значною мірою ускладнює функціонування галузі.

Безпека подорожуючих є комплексним поняттям, яке включає економічну, політичну, екологічну, соціальну безпеку, а також охорону життя, здоров'я та майна туриста. Вивчення безпеки в сфері туризму займались А. Бобкова, В. Сидоренко, Д. Петрова, А. Таксанов, В. Скуратівський та трактували безпеку як гарантування захисту як туристичного меджменту, так і громадян від загроз їхньому благополуччю [1].

Велика кількість видів туризму призводить до появи різноманітних класифікацій безпеки туризму:

- 1) За видами подорожей: безпека внутрішнього туризму; безпека міжнародного туризму; безпека соціального, екологічного туризму тощо;
- 2) За експлуатацією туристичних споруд і обладнання: технологічна безпека; інженерна безпека;

3) Медичний аспект безпеки включає: безпеку здоров'я туристів; безпеку медичних послуг;

4) За компонентами туристичної індустрії: безпеку об'єктів туризму (інфраструктури, інформаційних систем, персональних даних і т.д.); безпеку суб'єктів сфери туризму (туристів, працівників туристичної галузі, населення країни, до якої прямують подорожуючі тощо).

А. Голод виділяє три компоненти безпеки туризму: безпеку туристів, безпеку туристичних об'єктів та економічну безпеку [1].

Д. Веклич виділяють наступні чинники небезпечності: хімічні, радіоактивні, біологічні, природні, радіоактивні, а також фізичні (шум, вібрація, теплове випромінювання), пожежебезпека, травмонебезпека, криміногенний стан, та деякі специфічні фактори, характерні для туристичної галузі [2].

Превенцію ризиків в туристичній галузі забезпечують міжнародні організації: ООН, ВООЗ, Міжнародна морська організація, Міжнародна організація праці тощо. Міжпарламентська конференція з туризму розглядала в тому числі питання безпеки подорожуючих в Гаазі у 1989 р. (Принцип VII і VIII Гаазької декларації і III розділ Рекомендацій конференції цілком присвячені безпеці й захисту туристів, туристичних пам'яток і об'єктів). Зокрема ВООЗ ще в 1951 р. розробила «Міжнародні медико-санітарні правила», «Вимоги щодо щеплення при поїзді за кордон» тощо.

Національне законодавство передбачає комплекс заходів в сфері забезпечення безпеки туризму, зокрема закон України «Про туризм», міждержавний стандарт (ГОСТ 28681.1-95) «Туристично-екскурсійне обслуговування» регламентують заходи з забезпечення безпеки туристичного обслуговування, зокрема рекомендовані та обов'язкові. Безпека життя та здоров'я, збереження власності туристів, екологічна безпека є обов'язковими вимогами до надання туристичних послуг.

Суб'єкти надання туристичних послуг зобов'язані поінформувати подорожуючих про можливі ризики під час подорожі, превентивні заходи; забезпечити належне облаштування туристичних трас; спеціальне спорядження та інвентар; надавати оперативну допомогу постраждалим та забезпечити їх транспортування; інформувати місцеву владу про надзвичайні ситуацію або туристів, що зникли.

Одним із шляхів забезпечення безпеки є належне інформування туристів, зокрема уніфікація вказівників та відповідної символіки; забезпечення дублювання інформації на різних мовах, навчання працівників сфери туристичного обслуговування та транслявання інформаційних матеріалів через відеотермінали.

Для профілактики нещасних випадків дослідники рекомендують розробити детальний алгоритм поведінки в критичних ситуаціях, створювати маршрутні карти подорожей, проводити інструктаж туристів з техніки безпеки та навчати їх основним методикам порятунку [3].

Вдосконалення нормативно-правової бази теж є необхідною передумовою забезпечення безпечних туристичних подорожей.

Підсумовуючи, принцип безпеки є визначальним фактором надання якісних туристичних послуг і вимагає комплексного підходу до його забезпечення та постійної модернізації з урахуванням динаміки небезпек.

Список використаних джерел та літератури:

1. Голод А.П. Соціальна безпека туризму в регіоні: сутність та методика оцінювання. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 9-1. Частина 3. 2014. С. 144–147.
2. Веклич Д., Столбова А. Безпека як складова стійкого розвитку туризму. Актуальні проблеми розвитку національної економіки : матер. IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 1 грудня 2016 р., м. Умань : [зб. наук. тез : в 3 т.] / за ред. д. е. н., проф. О. Г. Чирви. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – Т. 1. С. 32-34.
3. Жигун А. Проблеми безпеки в туризмі. Українські перспективи у світовому розвитку : матеріали Науково-практичної конференції (Київ, 4 листопада 2016 року) / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». К.: Університет економіки та права «КРОК», 2016. С. 475- 476.

Гілевич Б.,
здобувач вищої освіти
Морозовська О.,
здобувач вищої освіти
(м. Хмельницький)

ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА НЕГАТИВНИХ АСПЕКТІВ ВНУТРІШНЬО-УКРАЇНСЬКОГО ТУРИЗМУ

Готель «Grand Marine» – це сучасний готель, розташований неподалік від узбережжя Чорного моря в Одесі. Як один із популярних варіантів для відпочинку, він приваблює туристів своїм розташуванням і зручностями. Однак, незважаючи на певні переваги, існують також негативні аспекти, що впливають на досвід перебування гостей. У цій доповіді розглянемо ціни, комфорт, зручність розташування, інфраструктурні проблеми, якість послуг та негативні коментарі відвідувачів готелю «Grand Marine».

Ціни в готелі «Grand Marine» варіюються залежно від сезону. Влітку, під час пікового туристичного сезону, вартість номера може коливатися від 2500 до 5000 грн за добу. Багато гостей очікують вищого стандарту з огляду на вартість, але їхні очікування не завжди справджуються.

Комфорт готелю вважається прийнятним, проте туристи скаржаться на відсутність належної шумоізоляції. Також є зауваження щодо чистоти в номерах.

Готель «Grand Marine» вигідно розташований у близькості до пляжу та основних туристичних атракцій Одеси. Однак, у години пік спостерігаються проблеми з транспортом.

Дороги в околицях готелю можуть бути в незадовільному стані, особливо після дощів, що ускладнює пересування.

Якість обслуговування в готелі часто викликає питання. Гості зазначають, що персонал не завжди є дружнім.

На сайтах з відгуками готель «Grand Marine» отримав низку негативних коментарів: «Номери виглядають краще на фотографіях, ніж в реальному житті»; «Обслуговування в ресторані було дуже повільним»; «Шум з вулиці не давав спати вночі»; «Мене не задовольнила чистота в номері»; «Ціна за номер не відповідає якості».

Отож готель «Grand Marine» в Одесі пропонує привабливі можливості для відпочинку, але також має певні негативні аспекти. Для покращення ситуації готелю слід звернути увагу на вказані проблеми.

Готель «Radisson Blu Resort» у Буковелі є одним із найвідоміших варіантів для туристів, які бажають насолодитися зимовими видами спорту. Однак, незважаючи на його популярність, є низка негативних аспектів.

Вартість проживання варіюється від 3000 до 6000 грн за добу влітку та від 4000 до 8000 грн під час лижного сезону. Туристи часто зазначають, що ціни є високими для пропонованого рівня обслуговування.

Готель вважається комфортним, але деякі відвідувачі відзначають недостатню звукоізоляцію в номерах. Готель розташований в близькості до лижних трас, але у години пік дороги в Буковелі переповнені. Вузькі дороги та недостатня кількість транспортних засобів можуть створювати затори, особливо в вихідні дні. Якість обслуговування в «Radisson Blu Resort» є ще одним важливим аспектом. Гості відзначають повільний сервіс у ресторанах.

Готель «Radisson Blu Resort» отримав кілька негативних коментарів: «Обслуговування в ресторані залишає бажати кращого»; «Дороги до готелю дуже погані, важко добиратися»; «Ціни завищені для рівня обслуговування»; «Не вистачає паркувальних місць»; «Номери не відповідають стандартам, які заявляють».

Отже, готель «Radisson Blu Resort» у Буковелі має свої переваги, але також стикається з серйозними негативними аспектами. Щоб підвищити рівень задоволення гостей, важливо працювати над покращенням цих аспектів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Booking. URL: <https://www.booking.com/> (Дата звернення 05.10.2024).
2. Hotels 24.ua. URL: <https://hotels24.ua/uk/> (Дата звернення 05.10.2024).

Гроч С.,
здобувачка фахової передвищої світи
Науковий керівник: **Мініч І.М.,**
кандидат соціологічних наук, доцент
(м.Київ)

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ В ТУРИЗМІ: РОЛЬ ЖІНОК У ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

Туризм – це одна з найдинамічніших галузей світової економіки, що відіграє ключову роль у соціально-економічному розвитку багатьох країн. В останні роки все більше уваги приділяється гендерним питанням у цій сфері, оскільки жінки займають важливе місце у туристичному бізнесі. Незважаючи на це, існує низка викликів, які потребують вирішення для досягнення рівності та розширення можливостей для жінок у цій галузі.

Жінки становлять значну частку робочої сили у сфері туризму. За даними Всесвітньої туристської організації (UNWTO), близько 54% працівників туристичної індустрії – це жінки. Вони працюють у різних сегментах галузі: від готельно-ресторанного бізнесу до організації туристичних послуг. Багато жінок також займають керівні посади або є власницями малого та середнього бізнесу у сфері туризму [1].

Одним з викликів є гендерна нерівність у керівних посадах. Незважаючи на значну кількість жінок у галузі, вони часто займають нижчі позиції та рідко стають керівниками

великих компаній. Це пов'язано як зі стереотипами, так і з обмеженим доступом до ресурсів і можливостей для кар'єрного зростання.

Зарплатна нерівність. Жінки у туристичному бізнесі часто отримують нижчу заробітну плату порівняно з чоловіками, навіть на аналогічних посадах. Ця проблема особливо помітна у країнах, що розвиваються.

Баланс між роботою та особистим життям. Робота у туристичній сфері часто вимагає гнучкого графіку та роботи у вихідні, що може створювати додаткові труднощі для жінок, особливо для матерів.

Попри виклики, багато жінок досягають успіху у туристичному бізнесі:

➤ У деяких країнах жінки об'єднуються у кооперативи, щоб разом розвивати туристичні проєкти. Це дозволяє їм отримувати стабільний дохід та сприяє економічному розвитку громад.

➤ Багато жінок-менеджерів відкривають власні готелі або ресторани, які стають популярними туристичними об'єктами. Вони часто акцентують увагу на якості обслуговування та унікальному підході до клієнтів.

На нашу думку, основними шляхами покращення ситуації можуть стати:

Освіта та навчання. Підтримка програм професійної підготовки та навчання для жінок може сприяти їхньому кар'єрному зростанню у туристичній сфері, відкриваючи нові можливості для професійного розвитку та зміцнення економічної незалежності. Навчальні програми дозволяють

жінкам отримати необхідні навички, знання та сертифікати, що підвищують їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Це може включати володіння іноземними мовами, управління персоналом, знання сучасних ІТ-рішень для туристичної галузі, маркетингові стратегії тощо.

Спеціальні тренінги з лідерських навичок та управління проектами можуть допомогти жінкам займати керівні посади, таких як менеджери туристичних агентств, організатори подорожей чи власники бізнесу в цій галузі [5].

Програми навчання можуть стимулювати жінок до створення власного бізнесу, наприклад, відкриття готелів, турбаз, еко-туристичних проектів чи стартапів, що спеціалізуються на культурному або гастрономічному туризмі. Особливу увагу слід приділяти жінкам у сільській місцевості. Підтримка професійної підготовки в таких регіонах може сприяти розвитку місцевого туризму, створенню робочих місць і підвищенню рівня життя. Програми, орієнтовані на міжнародні стандарти, можуть сприяти участі жінок у глобальних мережах туризму. Це включає обмін досвідом, співпрацю з іноземними партнерами та залучення до міжнародних проектів [6].

Менторство та підтримка. Запровадження менторських програм є ефективним інструментом для сприяння професійному розвитку жінок у різних галузях, включаючи туристичну сферу. Такі програми не лише відкривають доступ до досвіду успішних лідерок, але й створюють умови для формування мереж підтримки та обміну знаннями. Розглянемо кілька ключових аспектів:

Передача досвіду: Менторські програми дозволяють жінкам отримувати поради та підтримку від успішних професіоналів у туристичній сфері, які діляться знаннями про те, як досягти успіху, долати виклики та розвивати кар'єру. Це особливо важливо для новачків або тих, хто хоче змінити професійний напрямок.

Розширення контактів: Завдяки менторським програмам жінки отримують доступ до професійних мереж, що може допомогти в пошуку партнерів, нових клієнтів або навіть працевлаштуванні. У туристичній галузі це важливо для розширення бізнесу чи залучення до міжнародних проектів.

Підтримка лідерства: Ментори можуть сприяти розвитку лідерських якостей, допомагаючи жінкам брати на себе відповідальність за проекти або займати керівні посади. Це сприяє збільшенню представництва жінок у топ-менеджменті туристичних компаній.

Гнучкість програм: Менторство може бути організоване в різних форматах – від індивідуальних зустрічей до групових тренінгів, онлайн- або офлайн-семінарів, що робить його доступним навіть для тих, хто живе у віддалених регіонах.

Мотивація та натхнення: Спілкування з ментором допомагає підтримувати високий рівень мотивації, адже успішні приклади надихають і зміцнюють віру у власні можливості

Прикладами успішних ініціатив є такі організації, як ООН. Жінки або програми ЄС, створюють менторські мережі

для підтримки кар'єрного зростання жінок у ключових секторах, включаючи туризм [6].

В Україні проекти, як *Women For The Future*, пропонують менторські програми, орієнтовані на допомогу жінкам у працевлаштуванні та професійному розвитку [4].

Гендерна політика. Гендерна політика є важливим напрямом діяльності туристичних компаній для забезпечення рівності прав і можливостей працівників та створення умов для професійного розвитку жінок. Успішне впровадження такої політики передбачає створення гендерно чутливих робочих місць, запровадження програм менторства, а також регулярні навчальні ініціативи, спрямовані на розвиток лідерських і професійних навичок жінок. Навчальні тренінги та стипендії допомагають жінкам розвивати м'які навички та лідерські якості, що є важливими для досягнення вищих позицій у компаніях. Такі ініціативи вже впроваджуються в різних секторах, зокрема у сфері цифрових технологій та державних послуг [3].

Туристичні компанії можуть адаптувати успішні міжнародні практики, як-от впровадження гендерно рівних політик найму, а також створення умов для балансу між роботою та сімейним життям. Згідно з дослідженнями, підвищення рівня гендерної рівності сприяє економічній стійкості компаній та збільшує продуктивність завдяки розмаїттю перспектив і підходів у командах

Таким чином, запровадження ефективної гендерної політики в туристичних компаніях є ключовим фактором для

підвищення їхньої конкурентоспроможності, а також сприяє забезпеченню прав та можливостей жінок у галузі.

Отже, жінки відіграють ключову роль у туристичному бізнесі, але для досягнення справжньої гендерної рівності потрібно подолати низку викликів. Впровадження інклюзивних політик, підтримка жіночих ініціатив та розвиток освітніх програм можуть суттєво змінити ситуацію на краще. Таким чином, гендерна рівність у туризмі не лише забезпечить справедливість, а й сприятиме сталому розвитку галузі у глобальному масштабі.

Запровадження менторських програм може значно пришвидшити професійний ріст жінок, допомагаючи їм отримати необхідні ресурси, знання та натхнення для досягнення успіху в туристичній сфері. Це також сприяє розвитку гендерної рівності та підвищенню ефективності галузі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації.
– Режим доступу: <http://www.world-tourism.org>
2. Сайт Державного агентства розвитку туризму Міністерства інфраструктури України. – Режим доступу: <http://mtu.gov.ua>
3. Гендерна рівність в управлінні, енергетиці та конфліктній трансформації: кролики їдять змії? – Режим доступу: <https://thepage.ua/ua/experts/yak-dosyagti-gendernoyi-rivnosti>

4. Експертний звіт за аналізом Національної системи підтримки розвитку кар'єри Україна. – Режим доступу: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2022-07/Career%20Guidance%20System_Ukraine_UK.pdf
5. Перекваліфікація жінок: головні тенденції. – Режим доступу: <https://fillin.ua/stati/perekvalifikatsiya-zhinok-golovni-tendentsii/>
6. Проєкт допомоги жінкам у працевлаштуванні та професійному розвитку. – Режим доступу: <https://itukraine.org.ua/proyekt-dopomogi-zhinkam-u-pratsevlashtuvanni-ta-profesijnomu-rozvitku/>

Гуменюк А.Ф.,
кандидат економічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЯК ОБ'ЄКТ ТУРИЗМУ

Культурна спадщина будь-якого регіону може розглядатися як туристський ресурс. До туристських об'єктів можна віднести унікальні природні комплекси та території, а саме: національні та природні парки, державні природні заповідники, пам'ятки природи, дендрологічні парки, ботанічні сади [5]. Природно-заповідні зони задовольняють духовну потребу людей у спілкуванні з природою.

Правові основи щодо організації, охорони та використання природно-заповідного фонду містяться у Законі України “Про природно-заповідний фонд України” [1]. Рішення стосовно утворення природних парків приймається уповноваженими органами державної влади.

Природоохоронні території та об'єкти міста Хмельницького належать до місцевого значення. Станом на 1 січня 2022 року природно-заповідний фонд міста налічує 22 природно-заповідні території [4]. Загальна площа цих територій 191,7569 га, що становить 2,07 % від усієї площі міста, (таблиця 1).

Таблиця 1

Природно-заповідний фонд міста Хмельницького [6]

Назва об'єкту	Адреса вулиця (район), де розташований об'єкт	Площа, га
<i>Ботанічні пам'ятки природи</i>		
Алея каштана	вул. Чорновола	0,5
Горіх чорний	вул. Пилипчука	0,02
Липа	вул. Грушевського	0,02
Бук на Володимирській	вул. Володимирська	0,001
Бук червоний	вул. Героїв Маріуполя	0,01
Бук червоний	вул. Героїв Майдану	0,01
Відгомін віків	вул. Петра Болбочана	0,001
Прибузькі сосни	вул. Кам'янецька,	0,025
Сад Григорія Сковороди	вул. Ярослава Мудрого	0,1915
Сквер імені Володимира Івасюка	вул. Кам'янецька	0,1907
Сквер імені Кузьми Скрябіна	вул. Героїв Маріуполя	0,0833
Сквер пам'яті героїв та жертв Чорнобиля	вул. Прибузька	0,2981
Сквер слави	вул. Сковороди	0,3438
Сосни Чорні	вул. Кам'янецька	0,01
Тисячі сердець	вул. Володимирська	0,001
Ясен на майдані	Майдан Незалежності	0,001
		1,7063
<i>Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва</i>		
Заріччя	мікрорайон “Виставка”	4,3

Парк імені Михайла Чекмана	мікрорайон “Гречани”	140,45
Сквер імені Т.Г. Шевченка	центр міста	4,7
		149,45
<i>Дендропарки</i>		
Поділля	Старокостянтинівське шосе	36,3295
Юннатівський	пров. Шкільний	2,06
		38,3895
<i>Ботанічні сади</i>		
Ботанічний сад Хмельницького національного університету	вул. Інститутська	2,21
<i>Загальна площа</i>		<i>191,7569</i>

Природно-заповідний фонд міста містить 16 ботанічних пам'яток природи, 3 парки пам'ятки садово-паркового мистецтва; дендрологічні парки та Ботанічний сад [6].

У червні 2023 року Хмельницька обласна рада підтримала ініціативу щодо створення на території міста двох нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення “Клен театральний” та “Два платана” [6].

Найбільшу площу природо-заповідного фонду займає Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва “Парк імені Михайла Чекмана”, що складає близько 75 % від загальної площі усього природно-заповідного фонду громади. Зауважимо, що “Парк імені Михайла Чекмана” є найбільшим за розміром та відвідуваністю у Хмельницькій області. Парк

закладено у 1949 році, а у 1975 році парк отримав заповідний статус [3;7].

“Парк імені Михайла Чекмана”, місце відпочинку, створене спеціально для громадян у зеленій зоні, обладнане дитячими майданчиками, водоймами, місцями для різноманітних спортивних ігор, лавками для відпочинку. Парк виконує і розважальну роль, обладнаний різними атракціонами, які викликають позитивні емоції як у жителів, так і у гостей міста. Це міський феномен, оскільки багато його елементів можуть бути відтворені лише за умов міського простору [7]. Крім того, парк є публічним об’єктом міста, який виступає як його структуроутворюючий елемент. Являючи собою частину інфраструктури, парк оформився в процесі розвитку міста і в міру ускладнення свого функціонального навантаження видозмінював свої види діяльності.

“Парк імені Михайла Чекмана” задовольняє культурно-оздоровчі потреби громадян. Міський парк – це місце, де, по-перше, відбувається залучення до міської культури загалом, а, по-друге, у ньому проходить стихійно-організована форма соціалізації юних городян, опосередкована залученням до загального процесу рекреації за рахунок засвоєння міських норм та правил мислення в галузі культурного відпочинку. Ця інфраструктура поєднує екологію та людей і створює умови для діалогу поколінь та неформального спілкування [7].

Міський парк можна розглядати як частину соціальної та колективної історичної пам’яті міста. Він є елементом

кожної спільноти та її культури і визначається як основний механізм збереження, передачі та відтворення минулого соціокультурного досвіду міського життя для конституювання буття в сьогоденні [2].

Сьогодні в парку налічується близько 30 видів дерев і кущів, серед яких липа, тополя, горіх, клен, береза, акація, сосна, каштан тощо [3]. Значна кількість зелених насаджень з багаторічною історією може виконувати ряд функцій (рекреаційну, структурно-планувальну, декоративно-художню та санітарно-гігієнічну), важливих для оптимізації екології міста. Алеї міського парку покращують мікроклімат міської території, підвищують відносну вологість та згладжують її добові та сезонні коливання, затримують частину опадів і талих вод, виконують шумозахисну функцію, а також очищають повітря міста, поглинаючи пил і токсичні речовини.

Для психічного здоров'я людини, яка у повсякденному житті оточена багатоповерхівками, дуже важливо проводити певний час в оточенні зеленого простору, торкнутися землі [2]. При цьому сприйняття зеленого кольору, зв'язок з природою і прогулянка у парку є основними складовими боротьби людини зі стресом. І якщо більшість жителів міста не мають можливості організувати поїздку на море чи водойму, що є ідеальною умовою для здорового способу життя та психологічного благополуччя, то хоча б міський парк є в межах пішої відстані, де, серед іншого, людина може приходити у вільний час, що позитивно вплине на стан її психофізичного здоров'я.

Для дітей середнього та старшого віку на території парку є майданчик, де між деревами парку облаштували мотузкове місто. Популярність мотузкових атракціонів як елемента розваги у дозвіллі молоді останнім часом значно зросла завдяки їх новизні, простоті монтажу, експлуатації та окупності за короткий термін. Крім того, мотузковий атракціон є ще й чудовим маркетинговим заходом, яким можна скористатися для залучення відвідувачів.

На великій території парку є різноманітні атракціони для дітей та людей більш старшого віку. Їх роль полягає у наданні рекреаційних послуг, що дозволяє людині пережити гострі почуття, які дають їй гострі відчуття, та позитивно впливають на емоційний стан. Так, у 2022 році після реконструкції запрацювало “Колесо огляду”, яке відвідує багато людей [7].

У 1990-х роках у парку був створений невеликий зоологічний куточок, де мешкають різні види птахів, кози, лисиці, ведмеді та інші тварини, що приносить особливу радість дітям.

У парку є відкриті літні майданчики для організації концертної діяльності, фонтани та численні лавочки для відпочинку.

Отже, “Парк імені Михайла Чекмана” – це об’єкт, де стикається природа, історія, культура, “місця пам’яті” городян, що забезпечує їх загальну соціальну пам’ять та колективну ідентичність, де панує сприятлива творча атмосфера та екологічно чисте повітря, куди мешканці міста та туристи приходять з метою проведення свого дозвілля.

Таким чином, основним призначенням “Парка імені Михайла Чекмана” є проведення культурно-масової, фізкультурно-оздоровчої роботи, організація повноцінного змістовного відпочинку, проведення масових заходів та розваг, а також культурне обслуговування населення. Міський парк справедливо вважається екологічним та громадським простором, який локалізує у собі міську активність. По праву, парк може вважатися об’єктом туризму та відпочинку.

Важливе наукове, природоохоронне, екологічне, рекреаційне та освітнє значення має Дендропарк “Поділля”, що розташований у мікрорайоні Виставка. Дендропарк засновано в 1964 році, а у 1969 році парк отримав охоронний статус [3]. На території дендропарку ростуть різноманітні види рослин, привезених із ботанічних садів України та Молдови. Тут представлено більше 174 видів декоративних форм деревних рослин [7].

У центрі міста знаходиться ще один парк-пам’ятка садово-паркового мистецтва, який являє собою туристський інтерес – це “Сквер імені Т.Г. Шевченка”. Сквер розпочинає свою історію ще з 1824 року, як міський сад. За довгі роки свого існування парк кілька разів було реконструйовано, після чого його стали називати сквером [3]. Зауважимо, що згідно з чинними нормами класифікації даний сквер відноситься до категорії парків.

Сучасну назву сквер отримав у 1992 році. Тоді у ньому був встановлений пам’ятник Т.Г. Шевченку. Заповідний статус сквер отримав у 2001 році [3].

Сьогодні “Сквер імені Т.Г. Шевченка” є популярним місцем відпочинку городян і туристів. У парку росте понад 50 видів дерев, є сучасні дитячі майданчики, фонтани, багато красиво оформлених клумб [3].

На території міста Хмельницького є багато інших парків та цікавих місць, які є об'єктами туризму. Необхідно й надалі розвивати туристський потенціал природно-заповідного фонду міста.

Список використаних джерел та літератури:

1. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-ХІІ зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення: 01.12.2024 р.).
2. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. – 178 с.
3. Казімірова Л. П. Природно-заповідний фонд та екологічна мережа міста Хмельницького та їх роль у збереженні біотичного і ландшафтного різноманіття/ Л. П. Казімірова, Н. Г. Міронова, О. П. Матеюк, С. В. Ільїнський. // Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2022. – № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nd_2022_4_6 (дата звернення: 29.11.2024 р.).

4. Офіційний сайт Хмельницької міської ради. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.khm.gov.ua/uk/komunalni-pidpriemstva/kp-hmelnickiy-miskiy-perinatalniy-centr> (дата звернення: 05.12.2024 р.).

5. Покоłodна М. М. Туристські ресурси України: підручник / М. М. Покоłodна, Т. В. Гордієнко, І. Л. Полчанінова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 222 с.

6. Про затвердження Програми економічного і соціального розвитку Хмельницької міської територіальної громади на 2024 рік. Хмельницька міська рада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.khm.gov.ua/uk/content/pro-zatverdzhennya-programy-ekonomichnogo-i-socialnogo-rozvytku-hmelnyckoyi-miskoyi-6> (дата звернення: 04.12.2024 р.).

7. Цікаві місця Хмельницького. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moemisto.ua/km/blog/tsikavimistsya-hmelnitskogo-876.html> (дата звернення: 05.12.2024 р.).

Демчишин М.,
здобувач фахової передвищої освіти
Науковий керівник: **Кіщенко Б.М.,**
викладач
(м. Хмельницький)

МИСЛИВСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО «КЛУБ МИСЛИВЦІВ ПОДІЛЛЯ»

Хочу розповісти про найбільшу в Україні ферму по вирощування Фазанів, а також презентувати можливості зеленого туризму та твариннотерапії в умовах війни росії проти України.

Ферма з вирощування фазанів, розташована в мисливському господарстві «Клуб Мисливців Поділля», є найбільшою в Україні. Її діяльність має важливе екологічне і мисливське значення, оскільки вирощені фазани сприяють підтримці біорізноманіття регіону та задоволенню мисливських потреб, зменшуючи навантаження на природні популяції.

На фермі використовуються новітні технології для вирощування та догляду за птахами, що дозволяє забезпечувати високі стандарти якості та безпеки. Досвідчені фахівці займаються доглядом за фазанами, створюючи оптимальні умови для їхнього зростання, харчування і розмноження. Ферма щороку випускає в дику природу певну кількість особин, забезпечуючи таким чином стабільний

приріст популяції та надаючи можливість для проведення мисливських заходів.

Догляд за дикими тваринами (Олень, Кабан, Косуля).

Мисливське господарство також відзначається якісним доглядом за популяціями диких тварин, таких як олень, кабан та косуля. Це забезпечує баланс у місцевій екосистемі та сприяє збереженню біорізноманіття. Догляд за тваринами включає моніторинг здоров'я популяцій, регуляцію чисельності, а також забезпечення доступу до природних та штучних джерел їжі, особливо в зимовий період, коли природні ресурси є обмеженими.

Регулярні ветеринарні огляди, облік чисельності тварин, їх розселення та охорона від браконьєрства є важливими аспектами роботи господарства. Фахівці слідкують за екологічними умовами на території господарства, зокрема контролюють якість води та рослинності, які є джерелами харчування для тварин. Завдяки цим заходам, в господарстві підтримується стабільна популяція диких тварин, що створює хороші умови для мисливських та екотуристичних активностей.

Готель та ресторан.

Для комфорту відвідувачів на території мисливського господарства «Клуб Мисливців Поділля» розташовані готель «Святобор» і ресторан «Колиба». Комплекс пропонує широкий спектр послуг, що робить його привабливим місцем для проведення часу з родиною чи друзями. Готель забезпечує комфортне проживання в оточенні природи, створюючи атмосферу затишку і релаксації. Ресторан

«Колиба» спеціалізується на українській кухні, пропонуючи страви, приготовані з місцевих продуктів, що дозволяє гостям насолоджуватися автентичними українськими смаками.

Комплекс також надає додаткові можливості для відпочинку, такі як баня, риболовля, прогулянки територією. Ці послуги орієнтовані на задоволення різноманітних потреб відвідувачів, від активного відпочинку до релаксації на природі. Риболовля є популярним заняттям серед гостей, адже в господарстві є штучні водойми з рибою, де можна випробувати свої рибальські навички.

Фото та відеозйомка диких тварин.

«Клуб Мисливців Поділля» надає можливості для фото- та відеозйомки дикої природи, що робить господарство привабливим не лише для мисливців, але й для фотографів та любителів дикої природи. Господарство пропонує спеціальні маршрути та зони для спостереження за тваринами, де туристи можуть відчувати атмосферу дикої природи.

До повномасштабного вторгнення господарство «Клуб Мисливців Поділля» було популярним місцем серед іноземних туристів. Високий рівень сервісу, можливості для мисливства, фотографування дикої природи та відпочинку на природі приваблювали гостей з різних країн. Вони мали змогу не лише насолодитися красою української природи, але й дізнатися більше про українську культуру та традиції. Господарство активно розвивало міжнародну співпрацю, що сприяло формуванню позитивного іміджу України за кордоном та привертало увагу до країни як привабливого туристичного напрямку.

Довгун Д.,
здобувачка вищої освіти
(м. Хмельницький)

ЧИ ЗДАТНИЙ ТУРИЗМ ЗМІНИТИ СВІТ? (РОЛЬ ТУРИЗМУ В ЕКОНОМІЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ РОЗВИТКУ)

Вже більше десяти років триває війна росії проти України. Ми боремося, воюємо, допомагаємо! Але сил дедалі бракує. Чи здатний туризм змінити світ? Спочатку хотіла написати «не знаю». Але туризм цілком і зовсім може допомогти українцям трохи відпочити, крихту передихнути. Для української економіки – це розвиток, функціонування туристичної індустрії (різних суб'єктів туристичної діяльності), що може врятувати складну ситуацію загалом і покращити її локально (на рівні територіальних громад). Туризм спроможний нас об'єднати!

З економічної точки зору, туризм є важливим фактором розвитку багатьох країн. Він приносить доходи від туристичних послуг і стимулює зростання суміжних галузей, таких як транспорт, готельний бізнес, ресторанний сектор, культура та мистецтво. Завдяки туризму країни можуть отримувати значний прибуток від іноземних туристів, які споживають місцеві послуги та товари. Це дозволяє покращити рівень життя, інвестувати в інфраструктуру та освіту. Туризм також стимулює розвиток підприємництва,

особливо в сферах гостинності, екскурсійних послуг та культурних подій.

Сьогодні світ на порозі Третьої світової війни. На мою думку, саме туризм (це і великі готельні підприємства, транспорт, сфера харчування, розваги, оздоровлення, туристичні агенції, послуги екскурсоводів тощо), забезпечуючи мільйони робочих місць, сприяючи розвитку інфраструктури та культурних зв'язків між країнами залишається потужним важелем впливу.

В Україні, попри війну, туризм продовжує розвиватися, зокрема у форматі внутрішніх подорожей. На Поділлі, наприклад, активно організовуються квест-екскурсії, авторські екскурсії, які дозволяють людям відволіктися від жахів війни, відновити сили та переосмислити історичну спадщину свого краю.

Туризм має значний вплив на культурний розвиток. Під час подорожей туристи знайомляться з іншими народами, їхніми традиціями, мовами, кухнею та історією. Це створює культурний обмін, який може сприяти взаєморозумінню і толерантності між різними культурами.

Завдяки цьому багато людей отримують змогу познайомитися з іншими культурами особисто, що може зламати стереотипи та покращити міжнародні відносини. Туризм також допомагає зберігати культурну спадщину. Багато історичних пам'яток і об'єктів культури зберігаються завдяки доходам від туристів, які фінансують реставраційні роботи та охорону цих пам'яток.

В нашому інституті МАУП ми активно підтримуємо цю ідею через створення квест-екскурсій з туристичної анімації, краєзнавчого характеру. Наприклад, наші маршрути «Сатанів: брама часу» чи «Магдебурзьке право: невідані шляхи» дозволяють учасникам глибше зануритися у культурний контекст, пізнати своє коріння і навіть знайти артефакти, що поєднують історію з сучасністю.

Сьогодні туризм в Україні має особливу місію. Він стає засобом реабілітації для військових, які повертаються з фронту, і дітей, що постраждали від війни. Туристичні екскурсії та квест-екскурсії це спосіб подарувати людям хоч трохи радості та відновлення.

Також важливу роль відіграють віртуальні екскурсії. Я створила туристичну агенцію «Нічні втечі», щоб популяризувати зелений туризм, краєзнавчий туризм навіть у складних умовах війни. Віртуальні формати дозволяють зберігати пам'ять і культурну спадщину й у випадку фізичного знищення туристичних об'єктів.

Туризм – це не просто подорожі. Це економічна, культурна та соціальна сила, здатна змінювати суспільство і створювати зв'язки між людьми навіть у найважчі часи. Для України і українців туризм сьогодні є джерелом натхнення, відновлення та збереження ідентичності. Попри всі виклики, ми продовжуємо працювати, тому що віримо: все буде Україна!

Карнасевич Д.,
здобувач вищої освіти
(м. Хмельницький)

ЧИ ЗДАТНИЙ ТУРИЗМ ЗМІНИТИ СВІТ?

Туризм – це не просто подорожі, це цілий феномен, нова філософія, що об'єднує людей з різних куточків світу, створює економічні можливості, сприяє культурному взаєморозумінню. Нині, коли глобалізація суттєво впливає на життя суспільства, роль туризму стає ще важливішою. Варто пам'ятати й про континентальну війну росії проти України в ХХІ столітті, її жахливі пролонговані наслідки та сфери економіки, що будуть активно долучені до повоєнної відбудови.

То чи здатний туризм змінити світ на краще? У цьому есе я розгляну, як туризм сприяє економічному зростанню, культурному обміну та збереженню спадщини, а також яким чином він формує нову глобальну свідомість.

Туризм є важливим чинником економічного розвитку. Він створює робочі місця в готельно-ресторанному бізнесі, транспортній сфері, індустрії розваг, а також сприяє розвитку малого бізнесу. Наприклад, у багатьох країнах, зокрема в Італії та Греції, туризм становить значну частину ВВП. У нашій країні такі популярні місця, як Кам'янець-Подільська фортеця або Буковель, заохочують тисячі туристів до подорожей. Розвиток туризму стимулює місцеві

територіальні громади розвивати інфраструктуру, відновлювати пам'ятки архітектури, створювати комфортні умови для гостей. Завдяки цьому не лише зростає добробут місцевого населення, країни, але й формується позитивний імідж країни (регіону) у світі.

Крім економічної ролі, туризм є потужним інструментом культурного обміну. Люди, подорожуючи, знайомляться з традиціями, звичаями, мовою, кухнями інших народів. Це сприяє руйнуванню стереотипів та формуванню толерантного ставлення до інших культур. Наприклад, щорічні фестивалі, як-от колоритні Карпатські ярмарки чи святкування Андріївських вечорів в Україні, приваблюють, викликають інтерес, відкривають цікаві можливості, як вітчизняних, так і іноземних туристів. Український курорт Буковель, відтепер – туристична дестинація (сертифікований туристичний кластер). Такі заходи дозволяють зрозуміти багатство та унікальність української культури, а також сприяють збереженню національної ідентичності.

Важливу роль відіграє також екотуризм. У сучасному світі, де питання охорони довкілля стають дедалі актуальнішими, екологічний туризм стає важливим напрямом. Наприклад, Карпатський біосферний заповідник пропонує туристам насолодитися унікальною природою України, не завдаючи їй шкоди. Екотуризм вчить людей цінувати природу, бути свідомими щодо використання ресурсів, сприяє фінансуванню охорони природних територій. Завдяки цьому зростає розуміння необхідності збереження довкілля для майбутніх поколінь. Для України,

яка воює 10 років це питання є надважливим і дуже актуальним. Натепер в Україні росія вчинила понад три тисячі екологічних злочинів і це лише задокументовані. Кожен день війни – це приблизно 120 млн євро завданих збитків!

Отож туризм є важливим, потужним інструментом, який може та має змінювати світ на краще. Завдяки туризму розвиваються економіка та інфраструктура, зберігається культурна спадщина, відбувається об'єднання людей із різних куточків світу. Водночас відповідальний туризм сприяє захисту довкілля, формуючи екологічну свідомість у суспільстві. Туризм відкриває перед людством нові можливості, сприяє гармонії між культурами та формує умови для сталого розвитку. В ХХІ столітті, дуже суперечливому, саме туризм може стати рушійною силою позитивних змін!

Квасній З.В.,

*кандидат економічних наук, доцент
(м.Трускавець, Львівська обл.)*

Квасній О.Р.,

*кандидат економічних наук
(м.Дрогобич, Львівська обл.)*

ОСОБЛИВОСТІ ТУРИЗМУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

В умовах російської агресії туризм у територіальних громадах Західного регіону України зазнав значних змін, адаптуючись до нових реалій та викликів. Практика показує, що значна частина туристичних компаній закрилась, багато туристичних фірм переорієнтували свою діяльність на волонтерство, використовуючи свої автобуси для евакуації біженців, організовували закупівлю гуманітарної допомоги з-за кордону. Про відновлення основної діяльності туристичні компанії тривалий час навіть не думали [1]

Проте починаючи з 2023 року, Західна частина країни, яка традиційно славиться своєю природною красою, культурною спадщиною та історичними пам'ятками, стала великим осередком для внутрішнього туризму. Підвищення попиту на туристичні послуги в цих регіонах пов'язане з їхньою меншою безпекою станом з іншими частинами України, що постраждали від бойових дій. Міські громади

активно працюють над розвитком інфраструктури, створенням нових туристичних маршрутів та посиленням гостинності, щоб залучити внутрішніх туристів і підтримати економічну стабільність.

Особливостями туризму в Західному регіоні стали зміщення акцентів у бік екологічного та автентичного туризму, популяризація сільського та культурного туризму, а також збільшення туристичних потоків у віддалені села та маленькі міста, які дають можливість відпочити від стресу та насолодитися миром і природою. У деяких громадах створено програми підтримки місцевих ремісників, проведення культурних фестивалів, гастрономічних заходів, а також туристичних ініціатив, які дозволяють відчути автентичність місцевої культури [2].

Проте війна спричинила серйозні проблеми для розвитку туризму: нестабільність, обмежене фінансування, необхідність адаптації до змінених умов та побудови нових механізмів безпеки. Водночас, у разі належної підтримки з боку держави та місцевих органів управління, Західний регіон України має потенціал стати закритим центром відновлення та розвитку туризму, що сприятиме не лише економічному зростанню, але й соціальному відновленню після війни. Західний регіон України має потенціал стати не тільки в осередку відновлення, але й закритим центром розвитку туризму, що стане важливою складовою економічної та соціальної реабілітації країни після війни. Завдяки своїй географічній віддаленості від основних зон бойових дій, західні області можуть створити безпечне

середовище для туристів, приваблюючи відпочиваючих не тільки з інших регіонів України, але й з-за кордону. Це відкриває нові можливості для розвитку різних форм туризму – від екологічного та культурного до гастрономічного та агротуризму, що дозволяє максимально використовувати унікальні природні й культурні ресурси регіону.

Відновлення туристичної інфраструктури створює нові робочі місця, підтримує місцеві підприємства та ремісники, а також дозволяє громадам отримувати додаткові доходи, які можна спрямувати на соціальні проекти, освітні програми та інші ініціативи. Туризм також допоможе зберегти і популяризувати культурну спадщину регіону, сприяючи її розвитку та адаптації до сучасних умов.

Важливою складовою цього процесу стане інтеграція місцевих громад у туристичну діяльність, залучення місцевих мешканців до організації та проведення заходів, екскурсій, майстер-класів та інших атракцій, що забезпечує глибше порозуміння і взаємодію між місцевими жителями та туристами. Це також створює культурний обмін, що сприяє зміцненню міжособистісних зв'язків, збереженню і розвитку традицій та формуванню позитивного іміджу регіону на міжнародній арені.

Завдяки підтримці держави та ефективному менеджменту, Західний регіон має всі можливості розвиватися на провідному центрі туризму, що не лише стимулює економічне зростання, але стане символом відновлення, єдності та відродження України після війни [3]. Державна політика, орієнтована на підтримку місцевих

ініціатив, розвиток інфраструктури та забезпечення безпеки туристів, може суттєво сприяти зростанню популярності регіону як національного, так і міжнародного туристичного напрямку. Вкладення в модернізацію транспортних мереж, реконструкцію культурних об'єктів, розвиток готельного сервісу та послуг буде ключовим фактором для залучення туристів і створення комфортних умов для їх відпочинку.

Стимулювання місцевого бізнесу та підприємців також важливу роль у розвитку туризму. Відновлення та підтримка малих і середніх підприємств, які використовуються готельним та ресторанним бізнесом, екскурсійними послугами та ремісничою продукцією, допоможуть створити нові робочі місця та підвищити рівень життя місцевого населення. Це сприятиме соціальному розвитку, зміцненню місцевих громад та підтримці соціальної інтеграції, що є числом елементів післявоєнної відбудови.

Західний регіон має унікальні переваги, які можуть стати основою для сталого розвитку туризму — багатство природи, різноманіття культурних пам'яток, традиції та автентичний спосіб життя. Інвестиції в розробку нових туристичних продуктів, екологічні та культурні тури, а також впровадження сучасних технологій, таких як віртуальні тури та інтерактивні мобільні додатки, можуть допомогти залучити туристів із різних куточків світу.

Крім того, відродження туризму стане символом єдності для всієї країни, нагадуючи про її непохитність, багатство культурної спадщини та стійкість у складні часи [4]. Усі ці кроки не тільки сприяють економічному

відновленню регіону, але й зміцнюють позитивний імідж України в очах міжнародної спільноти, позиціонуючи її як країну, що відновлюється, готова до нових починань і розвитку після війни.

Список використаних джерел та літератури:

1. Туризм під час війни 2022: факти від туристичних фірм Львова. URL: https://zaxid.net/turizm_pid_chas_viyni_2022_fakti_vid_turistichnih_firm_lvova_n1542665.
2. Туризм та креативні індустрії: сучасні виклики : зб. наук. праць II Міжнар. наук.-практ. конф., 28 квіт. 2023 р. Дніпро : Біла К. О., 2023. 212 с.
3. Барвінок Н.В. (2022) Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Вип. 18(2). С. 206-217.
4. Квасній Л. Г., Пецух А. О. Особливості розвитку туристично-рекреаційної сфери західного регіону України в умовах воєнного стану. Суспільні трансформації і безпека: людина, держава, соціум : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (04 січня 2024 р.). Львів : Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2024. С. 120-122.

Квятковська І.,
здобувачка вищої освіти
(м.Хмельницький)

СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ В ЗООПАРК ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Розвиток дітей з особливими освітніми потребами (далі ООП) в Україні привертає дедалі більшу увагу освітніх закладів та туристичних агенцій. Опираючись на статистику за останні 5 років кількість дітей з ООП збільшилася майже у 2,5 рази – з 4655 вихованців у 2019 році в закладах дошкільної освіти до 11285 вихованців у 2024 році, та більш як удвічі – з 18643 учнів з ООП в закладах загальної середньої освіти у 2019 році до 40354 учнів у 2024 році. Тому щороку зростає навантаження на працівників закладів освіти [1]. Потреба в інтегруванні дітей з ООП у сучасне суспільство, підготовки їх до життя і праці в умовах соціуму досі залишається актуальною проблемою.

У контексті пошуків ефективних методів і прийомів навчання учнів з особливими потребами, підготовки їх до життя цінними й актуальними є рекомендації щодо проведення екскурсій.

Екскурсія – це особливий вид навчання для дітей з ООП.

Основні частини екскурсії:

- Підготовчий етап
- Хід екскурсії
- Післяекскурсійна робота.

Наприклад, для організації успішної екскурсії в зоопарк для дітей з ООП потрібно підготуватись заздалегідь. Найкращим рішенням для екскурсовода мати базові знання з психології. Підготовчий етап займає мабуть найбільше часу. Одним з найкращих рішень буде зробити візуальний розклад, залучаючи помічників чи супроводжуючих. Для складання візуального розкладу потрібно заздалегідь продумати маршрут, виділити ключові моменти екскурсії та підготувати піктограми. Продумайте заздалегідь, як Ви можете скласти маршрут екскурсії та текст з огляду на особливості дітей. Краще пройти екскурсійним маршрутом заздалегідь і вибрати кілька ключових (найяскравіших, видовищних) експонатів.

Розробляючи програму екскурсій необхідно враховувати рівень загального розвитку дітей, чи є обмеження в пересуванні, чи будуть під час екскурсії гучні звуки – про це слід перед екскурсію попередити супроводжуючих або самих дітей.

Якщо екскурсія включає проїзд громадським транспортом чи автобусом можна використати жетонну систему, де по мірі наближення до зоопарку будуть переклеюватися жетони.

У ході проведення екскурсії екскурсоводу краще використовувати прості для розуміння слова, спрощувати речення, адже досить часто у дітей з ООП порушене розуміння зверненої мови. При переміщенні між локаціями

екскурсовод переключає піктограми, звертаючи увагу дітей де вони були.

Також дітям можна запропонувати різні активності, наприклад зібрати картки тварин, яких вони бачили (картки повинні бути підготовані заздалегідь екскурсоводом чи помічником).

Орієнтовний час проведення екскурсій становить 20-30 хв.

Після закінчення екскурсії необхідно показати дітям, що вони все відвідали і переклеїли всі піктограми. Подякувати їм за увагу, похвалити і по можливості дати заохочення (розмальовка, наліпка, «дай п'ять»).

Після екскурсійна робота покладається на супроводжуючих і дітей. Вона може включати складання ТАН-історій, бесід про відвідування зоопарку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бобренко І.В. Фізичне виховання дітей дошкільного віку з помірною розумовою відсталістю. Дидактичні та методичні засади спеціальної освіти розумово відсталих дошкільників: навч.-метод. посіб. Розд. 10. 2016. С. 209- 250. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/705363/>

2. Висоцька А.М., Гладченко І.В., Супрун М.О. Соціалізація дитини з обмеженими розумовими можливостями в сучасному освітньому вимірі: нав.-метод. посіб. Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, м. Київ, 2014. електронний ресурс. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/705560/>

3. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. К.: Науковий світ 2010. 260 с.

Кришук К.,
старший вчитель
Станіслав В.,
здобувач освіти
(м.Хмельницький)

ХМЕЛЬНИЧЧИНА – ДІМ БАГАТЬОХ КОНФЕСІЙ: РЕЛІГІЙНИЙ ДИСКУРС

Нині Хмельницька область є домом для багатьох конфесій, кожна з яких зберігає унікальні релігійні традиції та сприяє духовному розмаїттю регіону. Дослідження релігійної мапи України показує, що Хмельницька область входить до числа регіонів з найвищою чисельністю релігійних організацій.

Аналіз мережі релігійних організацій в Україні підтверджує, що Хмельниччина входить до регіонів із найбільшою кількістю релігійних об'єднань.

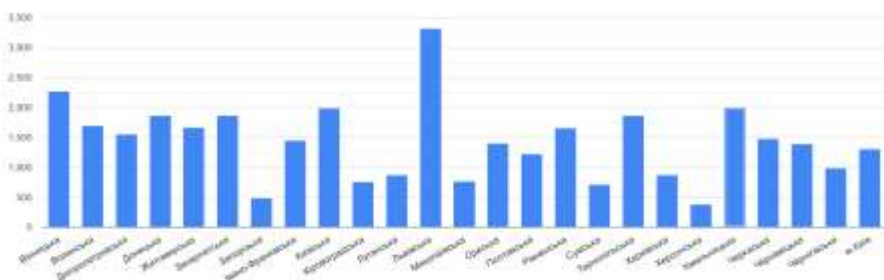

Рис. 1. Мережа релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2024 року

На основі звітів, підготовлених за інформацією обласних і державних (військових) адміністрацій, сформуємо бачення релігійного різноманіття в Хмельницькій області.

У регіоні функціонує велика кількість різних релігійних організацій. Аналіз мережі цих організацій станом на 1 січня 2024 року показує значну присутність традиційних християнських конфесій (ПЦУ, УПЦ, римо-католики, греко-католики), протестантських та євангельських церков та меншу кількість представників інших релігійних груп.

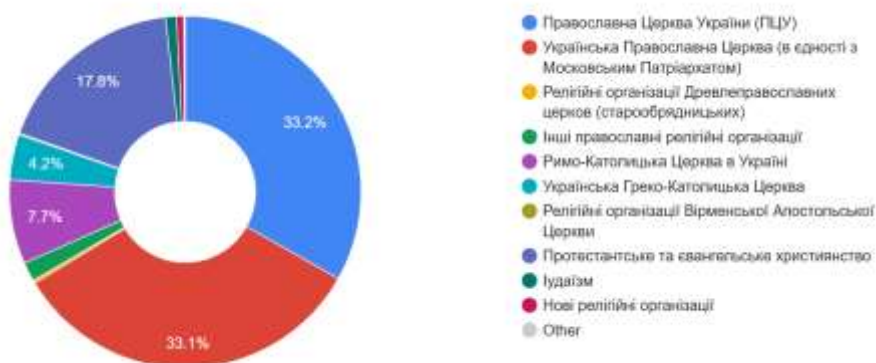

Рис. 2. Мережа релігійних організацій в Хмельницькій області станом на 1 січня 2024 року

Православні церкви займають найбільше місце у релігійному просторі Хмельниччини. Найчисельнішими є УПЦ та ПЦУ, кожна з яких має понад 660 громад. Це вказує на глибокі історичні корені православ'я в регіоні, але водночас підкреслює розкол між двома великими

православними течіями, що має важливі соціальні та культурні наслідки.

Католицьке християнство також має своє значне поширення на Хмельниччині, зокрема завдяки Римо-Католицькій Церкві та Українській Греко-Католицькій Церкві. Разом ці конфесії об'єднують понад 200 громад. Історичний розвиток католицьких громад в області зумовлений впливом Польщі та Австрії, Австро-Угорщини, які мали значний культурний і релігійний вплив на Західну Україну, частково Поділля. Римо-Католицька Церква активно підтримує місцеві громади, зберігаючи європейські традиції духовного служіння. Греко-Католицька Церква є важливим мостом між православною і католицькою культурами, давніми українськими традиціями, обрядовістю.

Протестантські течії на Хмельниччині демонструють значне зростання, що відображається у чисельності громад та їх активній діяльності. Всеукраїнський Союз Церков Євангельських Християн-Баптистів є потужнішою протестантською спільнотою в області, об'єднуючи 166 організацій.

Важливу роль у духовному житті області відіграють харизматичні та п'ятидесятницькі церкви. Ці громади відомі своєю соціальною роботою, активними благодійними проєктами та гнучким підходом до релігійної практики, що сприяє їх привабливості для молоді та нових членів.

Окрім основних християнських конфесій, Хмельниччина є домівкою для низки релігійних меншин. Мусульманські громади, хоча й нечисленні (лише 2

організації), відіграють важливу роль у представленні релігійного різноманіття області. Помітні представники месіанських юдеїв та інших малих конфесій, які мають свої власні духовні центри та організації.

Основна динаміка між 2023 і 2024 роками полягає у зростанні кількості організацій Православної Церкви України та протестантських/євангельських організацій, при цьому помітно зниження релігійних організацій московського патріархату. У 2024 році порівняно з 2023 роком показала зростання в кількості організацій Православна Церква України (ПЦУ). У 2023 році цей показник був значним, але у 2024 він ще більше збільшився, ставши найбільшим серед усіх конфесій. Релігійні організації УПЦ (московського патріархату) – у 2024 році зменшилися порівняно з 2023 роком. Цей спад свідчить про скорочення активності або популярності цих організацій. Римо-католицька Церква та Греко-католицька Церква в регіоні залишилися стабільною, без значних змін між 2023 та 2024 роками. Це свідчить про сталість цих релігійних спільнот. Протестантські та євангельські християнські організації у 2024 році продемонстрували незначне зростання порівняно з 2023 роком. Їх кількість продовжує залишатися високою. Кількість нових релігійних організацій практично не змінилася в 2024 році порівняно з 2023 роком, що вказує на стабільну, але невелику популярність нових релігійних рухів.

Побачити, як різні релігії існують поруч, зберігаючи власну ідентичність, але водночас співпрацюючи у вирішенні спільних питань можна на прикладі селища Сатанова. Це

невелике селище (колись містечко), розташоване на мальовничих берегах річки Збруч, має дуже багату історію, від давніх часів, трипільської культури, слов'янських надбань, охоплює періоди впливу різних держав і культур. Ймовірно завдяки такому історичному контексту, нині Сатанів став місцем мирного співіснування представників різних релігійних спільнот, як-от православних, католиків, греко-католиків, протестантів тощо.

Таким чином, Хмельниччина є прикладом регіону, де різні релігійні громади можуть жити в мирі та злагоді, збагачуючи духовне і культурне життя області. Ця взаємодія сприяє формуванню толерантного суспільства, де духовне розмаїття сприймається як цінність, а не як виклик. Глибше пізнання особливостей такого співіснування в межах одного міста чи громади допоможе зрозуміти механізми створення гармонійного суспільства, де різні релігії можуть співпрацювати на основі взаємної поваги та діалогу.

Коломієць О.М.,
кандидат філологічних наук
(м. Хмельницький)

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГАСТРОНОМІЧНИХ ЛОКАЦІЙ МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Хмельниччина загалом та м. Хмельницький зокрема вважається регіоном з перспективним туристичним потенціалом. Відповідно до «Стратегії розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки», оперативної цілі 1.6 «Розвиток туристичного потенціалу та креативної індустрії» основними завданнями розвитку туризму на Хмельниччині є формування туристично-рекреаційного комплексу, який задовольняв би потреби населення в санаторно-курортному лікуванні, відпочинку і туризмі; формування ринку конкурентоздатних на міжнародному рівні рекреаційних послуг на основі ефективного використання наявних природних і культурно-історичних ресурсів з одночасним збереженням екології, залучення максимальної кількості туристів на територію області, збільшення обсягів надходження коштів, у тому числі валютних, до місцевих бюджетів, збереження чистоти природного середовища.

Досягнення зазначеної цілі буде забезпечуватися шляхом виконання таких завдань: 1.6.1. Розвиток об'єктів туризму, туристичних, культурних продуктів та маршрутів. 1.6.2. Промоція туристичних продуктів та рекреаційного

потенціалу. 1.6.3. Розвиток пріоритетних напрямів туризму.
1.6.4. Підвищення рівня та сприяння створенню культурних
продуктів і послуг [https://www.adm-
km.gov.ua/wpcontent/uploads/2021/04/%D0%A1%D0%A2%D0
%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%86%D0%AF.p
df].

Одним із пріоритетних напрямів туризму на теренах області є гастрономічний туризм, який передбачає відвідування найвідоміших та найбільш популярних закладів ресторанного господарства. Гастрономічний туризм – це вид туризму, де знайомство з місцевим колоритом відбувається в першу чергу за допомогою смакових вражень місцевої кухні, і далі ці враження сприймаються поряд з місцевою культурою, звичаями, історією, пам'ятками, що формують унікальну ідентичність місцевості, що розглядається [https://hotline.finance/ua/articles/gastroturizm-vidi-osoblivosti-rorulyarni-krajini]. Гастрономічний туризм зорієнтований на економіку вражень, що орієнтується на відчуття споживачів. В свою чергу, пропонуємо визначення гастрономічної локації (від лат. locatio- розміщення, розподіл) – місцезнаходження, місцерозташування об'єкта, який створює гастрономічну продукцію національної та/або регіональної кухні та має туристичний потенціал. Гастрономічні локації м. Хмельницького характеризується конкурентоздатністю, високим рівнем сервісу та мають справжній туристичний потенціал.

До найвизначніших гастрономічних локацій м. Хмельницького відносимо такі заклади ресторанного

господарства як-от, ресторацію Шпігеля, кондитерську Лавку, цукерню Потоцьких.

Ресторація Шпігеля – це заклад, що розташований в центрі міста Хмельницького. Один з перших будинків Проскурова. Побудований на початку 1900-х років Ісааком Шпігелем – відомим нотаріусом. В наш час ця будівля вважається однією із культурних та історичних пам'яток міста Хмельницького. В будинку відчувається подих історії, який зберігається і наповнюється не тільки в архітектурі, дизайні, документах, фото старого міста, але й в стравах регіональної кухні.

Кухня є місцевою, деякі рецепти беруть початок у ХХ столітті, але подані в сучасній інтерпретації. Заклад принципово не використовує магазинні продукти готового виробництва. Кухарі власноруч випікають хліб, готують йогурти, сири, локшину, напої, соуси з продуктів, на які багатий наш Подільський край. Велику увагу приділяють стравам, які готуються в печі, і саме це надає їм своєрідну унікальність.

Кондитерська Лавка – історичне місце, де споконвіку створювалися солодкі шедеври за найкращими кондитерськими рецептами. Тому, відвідувачі називають відпочинок в "Кондитерській лавці" витонченим задоволенням, коли кожна мить заворює і пестить серце нотками ностальгії. В меню знаходимо різноманітність перлин кондитерського мистецтва. Саме вони є родзинкою "Кондитерської лавки". В кожному з цих творінь криється майстерність, талант, і звичайно душа кондитерів.

Цукерня Потоцьких – ресторан з місією повернути місту статус солодкої столиці України. На першому поверсі розташувалася улюблена кондитерська з 20-річною історією та легендарними десертами. На другому поверсі – ресторан з роялем та каміном. У меню – європейська та світова кухня з локальним присмаком. Обов'язково спробуйте сніданки з мандрів Потоцького або страви з фірмового меню. Затишний сніданок, романтична вечеря або претензійний бенкет – Цукерня Потоцьких – місце для будь-яких приводів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Cohen, E. and Avieli, N. (2004), Food in tourism: Attraction and impediment. *Annals of Tourism Research*, 31 755-778.
2. Chang, R.C.Y., Kivela, J. and Mak, A.H.N. (2011), Attributes that influence the evaluation of travel dining experience: When East meets West. *Tourism Management* 32, 307-316.
3. Стратегія розвитку Хмельницької області/ URL: <https://www.adm-km.gov.ua/wpcontent/uploads/2021/04/%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf> (Дата звернення 05.10.2024)
4. Гастротуризм: види, особливості, популярні країни URL: <https://hotline.finance.ua/articles/gastroturizm-vidi-osoblivosti-populyarni-krajini>(Дата звернення 05.09.2024)
5. Не тільки сало і вареники. Як дослідниця шукає та відновлює старовинні рецепти Поділля. URL:

Туризм ХХІ століття : проблеми та перспективи :
зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. –
Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9. 184 с.

<https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-53421183> (Дата звернення
05.09.2024)

6. Ресторация Шпігеля. URL:
<https://khamel.travel/restoracziya-shpigelya/> (Дата
05.09.2024) звернення

Кондра О.Р.,

*кандидат економічних наук
(м.Трускавець. Львівська обл.)*

Марич Н.І.,

*викладач
(м.Львів)*

Пецух А.О.,

*здобувач третього рівня вищої освіти
(м.Київ)*

ВПЛИВ ЧИННИКА ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ

Війна є одним із найбільших руйнівних чинників, що має значний вплив на розвиток туризму в країні. В умовах військових конфліктів значно знижується привабливість туристичних напрямків через високий рівень безпеки, руйнування інфраструктури та внутрішньої стабільності в регіонах. Перш за все, війна до зниження потоку міжнародних туристів через підвищену небезпеку для життя та здоров'я, що відображається на доходах туристичної галузі. Відсутність безпеки, знищення культурних пам'яток, історичних та природних об'єктів роблять країну менш привабливою для відпочинку.

З іншого боку, війна може змінити структуру внутрішнього туризму, оскільки громадяни України змушені подорожувати в країні, шукаючи безпечніші регіони. Через ескалацію насильства або воєнні дії в одних регіонах люди

намагаються уникнути небезпечних зон і переміщуються до тих територій, які залишаються стабільними або безпечними. Це може призвести до зміщення туристичних потоків усередині країни, де певні регіони залишаються популярними для внутрішніх подорожей. Наприклад, гірські або сільські території, які знаходяться далеко від зони бойових дій, приваблюють більше туристів, шукаючих спокій, відпочинок або тимчасові притулки від війни.

Крім того, зміни в структурі внутрішнього туризму можуть призводити до зміни інтересу до культурних і природних пам'яток, які знаходяться поза зонами конфлікту, а також до об'єктів, що впливають на нові реалії, такими як тимчасові укриття, гуманітарні центри або волонтерські ініціативи. Це може сприяти розвитку нових маршрутів і турів, орієнтованих на безпечні регіони, що у свій час може мати позитивний економічний ефект для місцевих громад, які приймають внутрішні біженці або туристи.

Також війна може змінити характер туризму, зокрема, у бік збільшення популярності екологічного та автентичного туризму, який включає в себе відвідування не тільки відомих курортів, а й менш досліджених, віддалених територій. Війна може змінити характер туризму, сприяючи розвитку екологічного та автентичного туризму, особливо в умовах пошуку безпечних і досить спокійних місць для відпочинку. Такі тренди можуть проявлятися в наступному:

- Відвідування національних парків та природних заповідників.

В умовах війни, коли популярні курорти або міста залишаються менш доступними або небезпечними, туристи можуть звернути увагу на менш досліджені природні території. Наприклад, національні парки або природні заповідники, які знаходяться далеко від зони конфлікту, можуть стати популярними місцями для еко-туризму. Це може включати піходні маршрути, кемпінг, спостереження за дикою природою, що дозволяє людям відпочивати в тиші та спокійно, відновлювати сили на природі.

- Альтернативні туристичні маршрути в сільській місцевості.

Війна може спонукати людей шукати нові типи відпочинку, а сільські райони можуть стати більш популярними. Туристи можуть вирушати в селі та маловідомі місцевості, щоб познайомитися з традиційним способом життя, спробувати місцеві страви, взяти участь у сільських ремеслах або агротуризмі. Такі напрямки можуть забезпечити автентичний досвід, допомогти зберегти місцеву культуру та підтримати економіку віддалених регіонів.

- Культурний туризм та етнотуризм.

В умовах війни зростає інтерес до відвідування місць з глибокою культурною та історичною спадщиною, які можуть бути віддаленими від основних шляхів бойових дій. Туристи можуть вибирати для подорожей етнічні регіони, де вони можуть розвивати місцеві традиції, ремесла, музику, танці, архітектуру. Це сприяє збереженню культурних особливостей і підтримує місцеві громади.

- Туризм, орієнтований на відновлення та допомогу.

Ще одним прикладом є розвиток туризму, який зосереджений на підтримці постраждалих від війни регіонів. Туристи можуть відвідувати цю територію, не тільки для того, щоб побачити автентичний побут, але й для того, щоб внести свій вклад у відновлення цих місць. Люди часто шукають нові види відпочинку, які дозволяють уникнути стресових ситуацій, насолоджуватися природою та культурною спадщиною без ризиків для безпеки. Однак ці зміни потребують адаптації інфраструктури та відповідної підтримки на місцевому рівні, щоб забезпечити комфортні умови для внутрішніх туристів.

Водночас в умовах війни спостерігається скорочення фінансування галузі, зниження якості обслуговування та конфлікт розвитку нових туристичних маршрутів і об'єктів. Однак у довгостроковій перспективі, після завершення воєнних дій, туризм може стати одним із інструментів відновлення економіки країни. Для цього необхідно вкласти ресурси у відновлення туристичної інфраструктури, реклами України як безпечного туристичного напрямку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Війна та туризм: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 листопада 2022 р.) К.:ТОВ «Геопринт», 2022. 319 с.
2. Барвінок Н.В. (2022) Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення

Туризм ХХІ століття : проблеми та перспективи :
зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. –
Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9. 184 с.

російсько-української війни. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. Вип. 18(2). С. 206-217.

Липко К.,
здобувач фахової передвищої світи
науковий керівник: **Маркова С.В.,**
доктор історичних наук, доцент
(м.Хмельницький)

ПОДІЄВИЙ ТУРИЗМ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ГРОМАДІ

Активізація подієвого туризму в Хмельницькому сприяє підвищенню економічного рівня міста, розвитку внутрішнього туризму та росту туристопотоків. Такі поїздки залишаються в пам'яті як одні з найяскравіших моментів у житті. Подієвий туризм є важливою складовою креативної індустрії нашого міста Хмельницького.

В Хмельницькому подієвий туризм представлений фестивалями, театральними прем'єрами, фотовиставками, форумами, виставками, чемпіонатами та ін.

Найвідомішими туристичними подіями Хмельницького стали: арттерапевтична вистава для військових та ветеранів війни «Лінія для життя», виставка «Виборюємо незалежність», всеукраїнський театральний фестиваль «Starytskiy theatre fest», всеукраїнський різножанровий фестиваль-конкурс для дітей та молоді, дводенний Національний форум «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології», інтерактивна виставка «За лаштунками реальності», чемпіонат України з греко-римської боротьби.

9 серпня, на сцені «Антракт» обласного драмтеатру Старицького відбулася відкрита читка арттерапевтичної п'єси під назвою «Лінія для життя». Представникам медіа презентували драматичну основу для майбутньої вистави, яка гратиметься у створеному комфортному просторі для людей з інвалідністю. Цей творчий проєкт – грантовий та фінансується Українським культурним фондом. А його основна мета – використання мистецтва як засобу терапії для ветеранів війни та військових, які перебувають на реабілітації.

П'єса драматургині Марини Бортник-Гулеватої була написана на основі розповідей українських військових. Акцент робили на пошуку позитивних спогадів серед українських оборонців, які допомагали їм пережити важкі випробування.

Прем'єра арттерапевтичної вистави для військових та ветеранів війни «Лінія для життя», відбулася 2 жовтня на створеному комфортному сценічному просторі для людей з інвалідністю в фойє театру на першому поверсі.

До Дня Незалежності України, 24 серпня просто неба розгорнули одноденну виставку «Виборюємо незалежність» на майданчику біля кінотеатру Шевченка. На ній у фото та плакатах показували, як формувалася та зміцнювалася наша державність.

Фотовиставку, зі слів директорки Хмельницького музею історії міста Галини Барабаш, підготували спільно із музеєм-студією фотомистецтва.

Директор музею-студії фотомистецтва Віталій Савін представляв світлини з фондів музею, які раніше експонувалися в Хмельницькому, а також на інших виставках по усій Україні.

9 жовтня, у Хмельницькому обласному академічному муздрамтеатрі імені Михайла Старицького стартував всеукраїнський театральний фестиваль «Starytskiy theatre fest – 2024». Протягом п'яти днів на сцені виступали театри з Хмельницького, Херсона, Луцька, Чернівців, Тернополя, Львова та Івано-Франківська. На фестивалі показували сучасні вистави та вистави класичної української драматургії (в сучасній обробці). Наприклад, «Мина Мазайло» – зразок класичної української літератури і драматургії. Відкривала фестиваль вистава-епопея «Енеїда» Хмельницького театру. У межах фестивалю збирали кошти для закупівлі військового обладнання для ЗСУ.

Фестиваль тривав п'ять днів. Закривали захід театри із Івано-Франківська із драмою «Солодка Даруся».

19 листопада відбувся всеукраїнський різножанровий фестиваль-конкурс для дітей та молоді у Хмельницькому. Впродовж дня на сцені Хмельницького обласного академічного муздрамтеатру імені Миколи Старицького виступили близько тисячі дітей і представили понад вісімдесят номерів у різних жанрах. Серед номерів були: хореографія, вокал, театральне та інструментальне мистецтво. Були також гості з Житомирщини, Вінниці, Львова. Тисячі дітей мали нагоду презентувати свої таланти.

Ансамбль танцю «Авангард» Кам'янець-Подільського міського будинку культури привіз хореографічну композицію на пісню Святослава Вакарчука, пов'язану з подіями війни росії проти України. Композиція у виконанні ансамблю представлена вдруге.

Колектив спортивно-бального танцю «Гармоні-денс» зі Славути на фестивалі виступав з номером «Голос думок». Учасники колективу намагалися через танець передати внутрішній стан людей, їх думки та почуття.

Дитяча студія «Козаки Поділля» станцювала краков'як у новій варіації.

28 листопада у Хмельницькому розпочав роботу дводенний Національний форум «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології». Участь у форумі безпосередньо та в онлайн режимі брали майже 500 учасників. Серед учасників були Світлана Гринчук, міністр захисту довкілля та природних ресурсів України; Олег Бондаренко, нардеп, голова Комітету ВР з питань екологічної політики та природокористування тощо. Форум відбувається вже 11 рік поспіль і є майданчиком для обговорення нагальних проблем у сфері поводження з відходами. Метою цього річного форуму було формування підходів до міжмуніципальної співпраці, а також співпраці державної влади, місцевого самоврядування, громади, бізнесу тощо. Однією із провідних тем є вироблення пропозицій щодо утилізації відходів війни.

У ході форуму презентувалися власні практики поводження з відходами, оскільки комплексний підхід до цієї проблеми є одним із кращих у країні.

28 листопада інтерактивна виставка у Центральній публічній бібліотеці стала центром уваги для школярів, педагогів та усіх відвідувачів книгозбірні.

Представлені плакати із доповненою реальністю «За лаштунками реальності». Цей інноваційний проєкт поєднав сучасні технології, освітні тренінги та мистецтво, ставши справжнім центром уваги для школярів, педагогів та усіх відвідувачів книгозбірні. Особливістю виставки є інтеграція мобільного додатка, що дозволяє «оживляти» плакати за допомогою технологій доповненої реальності (AR).

Учасники, використовуючи свої смартфони, могли спостерігати динамічні анімації, отримувати додаткову інформацію про тематику плакатів та брати участь в інтерактивних іграх, які допомагають краще засвоїти представлені матеріали. Окрім перегляду виставки, було організовано тренінгові вправи, спрямовані на розвиток критичного мислення. Учасники разом із модераторами аналізували медіаматеріали, навчалися розпізнавати фейки та маніпуляції, розробляли правила «корисного споживання новин». Ці практичні заняття сприяли підвищенню медіаграмотності та дали школярам корисні інструменти для роботи з інформацією.

У Хмельницькому відбувся чемпіонат України з греко-римської боротьби.

8 та 9 листопада понад 300 юних борців із 18 регіонів

України та міста Києва змагалися за звання чемпіонів у віковій категорії 2008-2010 р.н. Серед гостей, які підтримували молодих спортсменів був олімпійський чемпіон Жан Беленюк. Своїм прикладом він надихнув борців до невпинної праці і прагнення до перемоги.

Отже, подієвий туризм є найперспективнішим видом туризму на міжнародному рівні, який динамічно розвивається та сприяє залученню споживачів туристичних послуг незалежно від сезону. На жаль, усі заходи в місті Хмельницький, позиціонуються лише як культурна, спортивна чи розважальна подія та не асоціюються з підґрунтям для подієвого туризму, приваблюючи мешканців з інших міст. Дослідження подієвого туризму потребує більш детального вивчення проблем і сприяння підвищенню мотивації мешканців з усієї країни, а також іноземців. Адже, частка іноземців, залучених до цих подій, мізерна.

Список використаних джерел та літератури:

1. Олійник В., Шикіна О. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму на території України // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип.14. С.487-490.
2. Офіційний сайт Хмельницької міської ради. URL: <https://www.khm.gov.ua/news>
3. Хмельницький обласний суспільний інформаційно-розважальний телеканал. URL: <https://suspilne.media/khmelnyskiy/culture/>

Любченко І.І.,
кандидат педагогічних наук
Сажієнко А.П.,
викладач
(м.Умань, Черкаська обл.)

ТУРИЗМ І КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА: ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ

У ХХІ столітті туризм став одним із ключових елементів економічного розвитку багатьох країн. Разом із цим зростає значення туризму як важливого інструменту збереження культурної спадщини. Національні традиції, звичаї та культурні цінності є основою ідентичності кожного народу, і їх збереження в умовах глобалізації, стає важливим завданням не тільки для державних установ, а й для туристичної галузі.

Культурна спадщина охоплює широкий спектр матеріальних і нематеріальних об'єктів, таких як архітектурні пам'ятки, народні ремесла, музика, танці, релігійні обряди, традиційна кухня та інші елементи, що формують унікальність національної культури. Сьогоднішні туристичні потоки мають великий вплив на стан культурних об'єктів і традицій. Туризм може сприяти збереженню культурної спадщини, створюючи запит на автентичні продукти та досвід, однак це також може становити загрозу через надмірний вплив, комерціалізацію та зміни в традиціях.

Популяризація національних традицій через туризм дозволяє не лише залучити економічні ресурси, а й забезпечити виховання у туристів поваги до інших культур. Одним із важливих аспектів є забезпечення балансу між збереженням автентичності культурних практик та адаптацією до сучасних умов життя, щоб традиції не стали лише товаром для споживання, а справжнім культурним надбанням.

Збереження культурної спадщини в умовах інтенсивного розвитку туризму є важливою частиною забезпечення сталого розвитку та збереження ідентичності націй. Сучасні виклики, зокрема, зміни клімату, глобалізація, технологічні інновації, а також пандемічні кризи, ставлять перед туризмом нові завдання щодо того, як поєднати економічну вигоду з відповідальним ставленням до культурних ресурсів. Туризм може стати потужним інструментом для збереження культурної спадщини, якщо він сприяє охороні архітектурних пам'яток, народних ремесел, традиційних обрядів і практик. Проте, неправильне використання туризму може призвести до втрати автентичності, коли культури перетворюються на товар, що адаптований до вимог споживача [1].

Пошук збалансованих моделей розвитку туризму, які враховують інтереси місцевих громад, сталий розвиток і збереження культурних цінностей, стає все більш важливим. Вироблення таких підходів дозволяє мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище і культурну спадщину при одночасному розвитку економіки через туризм.

В умовах глобалізації культурні традиції можуть бути забуті або спотворені, оскільки люди стають більш відкритими до інших культур, зокрема через туризм. Однак, саме туристична індустрія може допомогти не лише зберегти ці традиції, а й зробити їх відомими в усьому світі, сприяючи культурному обміну і взаєморозумінню.

Популяризація національних традицій через туризм також має освітній характер. Вивчення місцевих звичаїв і традицій через участь у культурних заходах, майстер-класах, фестивалях, екскурсіях допомагає туристам глибше зрозуміти культуру, традиції і спосіб життя місцевих громад, формуючи у них повагу до іншого способу життя.

Над цією темою працюють: антропологи та етнографи – вони вивчають культурні традиції, звичаї, обряди, народні ремесла та інші аспекти національної спадщини, досліджують, як традиції змінюються у процесі взаємодії з туристами, та досліджують культурні особливості різних спільнот; археологи та історики – вивчають матеріальні пам'ятки, такі як архітектурні споруди, стародавні об'єкти, які становлять частину культурної спадщини. Вони працюють над розробкою стратегій збереження та реставрації історичних об'єктів для туристичного використання. Економісти та менеджери туризму – вони досліджують економічний аспект туризму, зокрема, як туристичний потік може сприяти розвитку місцевих громад та збереженню культурних традицій. Їхня робота полягає в розробці моделей сталого розвитку туризму, які б сприяли збереженню спадщини. Соціологи та культурологи – вивчають взаємодію

між туристами та місцевими громадами, а також вплив туризму на соціальні структури та культуру. Вони працюють над оцінкою того, як туристичні практики можуть підтримувати або змінювати місцеві традиції. Фахівці з охорони культурної спадщини та реставратори – працюють безпосередньо над збереженням архітектурних пам'яток, культурних об'єктів і нематеріальних традицій, створюючи програми реставрації та збереження. Їхнє завдання – зберегти автентичність об'єктів спадщини, зберігаючи їх для майбутніх поколінь. Туристичні компанії та оператори – їхня роль полягає в організації екскурсій та турів, що включають культурні елементи, а також у розвитку сталого туризму, який акцентує увагу на повазі до традицій і культурних цінностей. Міжнародні організації та культурні установи – такими організаціями, як ЮНЕСКО, активно займаються збереженням світової культурної спадщини, підтримкою ініціатив щодо сталого туризму та культурного обміну. Вони розробляють і реалізують програми, що допомагають зберігати і популяризувати національні традиції через туризм. Місцеві громади та культурні лідери – місцеві жителі, ремісники, музиканти, танцюристи та інші культурні діячі, які безпосередньо залучені до збереження і популяризації своїх традицій через різноманітні культурні заходи, фестивалі та майстер-класи [3].

Туризм має дві основні сторони впливу на культурну спадщину: збереження і руйнування. З одного боку, потік туристів сприяє фінансовій підтримці реставраційних робіт, збереженню історичних пам'яток і популяризації традицій.

Багато культурних та історичних об'єктів отримують необхідне фінансування завдяки надходженням від туризму. Зокрема, такі об'єкти, як музеї, стародавні міста, археологічні пам'ятки, отримують необхідну увагу і підтримку через туристичні потоки. З іншого боку, надмірний туристичний потік може призвести до деградації культурних пам'яток і об'єктів. Наприклад, висока кількість відвідувачів може сприяти швидкому зношуванню архітектурних споруд, а також впливати на автентичність культурних практик, перетворюючи їх на комерціалізовані «туристичні шоу». Тому важливо розробляти стратегії сталого туризму, які забезпечують захист культурної спадщини та одночасно сприяють розвитку економіки [2].

Культурна спадщина включає як матеріальні об'єкти (архітектурні пам'ятки, мистецькі твори, археологічні знахідки), так і нематеріальні елементи (музика, танці, ремесла, традиції). Важливою частиною туристичного процесу є збереження і популяризація обох аспектів.

Матеріальна спадщина: тури, які включають відвідування історичних пам'яток, музеїв та архітектурних ансамблів, допомагають не тільки залучити туристів, але й фінансово підтримати їхнє збереження. Проте потрібно враховувати ризики, пов'язані з масовим туризмом, коли велика кількість туристів може зруйнувати делікатні структури або пошкодити об'єкти.

Нематеріальна спадщина: туризм відіграє важливу роль у збереженні традиційних ремесел, обрядів, музики, танців та гастрономії. Важливо, щоб туристи не лише

спостерігали за традиціями, а й ставали частиною процесу, наприклад, через участь у майстер-класах або фестивалях. Це сприяє не лише збереженню, а й актуалізації традицій у сучасному контексті.

Популяризація національних традицій через туризм не позбавлена ризиків. Один із них – це комерціалізація культурної спадщини, коли автентичні традиції можуть бути спрощені, змінені або адаптовані до вимог туристів. Це може призвести до втрати глибини культурного значення і перетворення традицій на поверхневі «експонати» для розваги туристів.

Туризм, зокрема, може призвести до культурної стандартизації, коли місцеві громади та їхні традиції починають пристосовуватися до загальних туристичних очікувань. Наприклад, ремесла можуть ставати більш «туристичними», а національні страви адаптуються під смаки іноземних гостей. Важливо розуміти, де проходить межа між збереженням автентичності і створенням продукту для туристичного ринку.

Для вирішення цих проблем все більше уваги приділяється концепції сталого туризму, що полягає в поєднанні економічних, соціальних та екологічних аспектів розвитку туризму. Сталий туризм має на меті збереження природних і культурних ресурсів для майбутніх поколінь, мінімізуючи їхній негативний вплив на навколишнє середовище та культуру [5].

Важливими аспектами сталого туризму є:

- Планування та управління: розробка стратегій, які враховують потреби місцевих громад і сприяють збереженню культурної спадщини.

- Освіта та обізнаність туристів: підвищення рівня знань туристів про культурну спадщину та важливість її збереження.

- Розвиток інфраструктури: створення умов для комфортного, але обмеженого доступу до об'єктів культурної спадщини, щоб зменшити негативний вплив на них.

Ключовим фактором у збереженні культурної спадщини є активна участь місцевих громад. Місцеві жителі мають великий потенціал у збереженні своїх традицій, адже вони є носіями культури і знань, які передаються з покоління в покоління. Туризм може бути вигідним для місцевих громад, якщо вони мають змогу активно брати участь у його розвитку.

Місцеві ремісники, художники, музиканти, кухарі і культурні діячі можуть безпосередньо впливати на туристичний досвід, пропонуючи автентичні продукти та послуги. Участь місцевих громад у плануванні та реалізації туристичних маршрутів допомагає зберігати культурну ідентичність і забезпечує економічний розвиток без шкоди для традицій.

Сучасні технології, зокрема цифрові медіа та віртуальні тури, дозволяють значно розширити можливості для популяризації культурної спадщини. Віртуальні тури, 3D-моделі архітектурних пам'яток і культурних об'єктів, мобільні додатки для туристів стають інструментами, що

допомагають не лише популяризувати, а й зберігати культурну спадщину в сучасному світі.

Туризм є потужним інструментом для збереження і популяризації національних традицій. Для досягнення цих цілей необхідна тісна співпраця між різними зацікавленими сторонами та розробка комплексних стратегій, що сприяють збереженню і популяризації культурних цінностей. Однак, для того щоб цей процес був ефективним і не призводив до руйнування культурних цінностей, необхідно розробляти стратегії сталого розвитку туризму, які поєднують економічну вигоду з охороною та підтримкою культурної спадщини. Тільки за умови співпраці між державними органами, місцевими громадами, туристичними компаніями та науковцями можна забезпечити збереження автентичних традицій для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бенджамін, Л. (2019). Туризм і культурна спадщина: стратегії збереження в умовах глобалізації. Київ: Наукова думка.
2. Гречко, О. (2018). Сталий розвиток туризму: сучасні підходи та технології. Харків: Прапор.
3. Коваленко, Т. (2020). Міжнародні стандарти збереження культурної спадщини в туризмі. Львів: Вид-во «Літературна Україна».
4. Лисенко, М. (2017). Вплив туризму на збереження традицій і культурних цінностей. Журнал туристичних досліджень, 32(4), 45-56.

5. Тарасенко, В. (2022). Збереження нематеріальної культурної спадщини в контексті туризму. Київ: Академія наук.
6. Шевченко, І. (2021). Роль місцевих громад у розвитку сталого туризму. Журнал «Сталий розвиток та економіка», 28(3), 78-82.
7. ЮНЕСКО. (2021). Глобальні виклики та рішення для охорони культурної спадщини через туризм. <https://www.unesco.org/heritage>

Маркова С.В.,
доктор історичних наук, доцент
Козяр Ю.,
здобувач фахової передвищої освіти
(м.Хмельницький)

АВТОРСЬКІ ЕКСКУРСІЇ, КВЕСТ-ЕКСКУРСІЇ – ПОНЯТІЙНИЙ БАЗИС

Інноваційною формою проведення екскурсій в анімаційному туризмі, зокрема є квест-екскурсія. Квест-екскурсії передбачають активну участь кожного екскурсанта. Варто зауважити, що будь-яка сучасна сфера (туризму, економіки) вимагає креативних підходів від висококваліфікованих спеціалістів, а також володіння ними професійними знаннями, навичками, вміннями, методологією творчого розв'язання проблемних ситуацій, уміння рефлексувати, критично мислити, приймати виважені рішення.

ХХІ століття потребує комплексних, міждисциплінарних знань, постійної самоосвіти, рефлексії, творчості, дослідництва тощо.

Війна росії проти України негативно впливає на психоемоційний і психофізіологічний стани більшості українців, їхню життєстійкість. Сьогодні актуальності набувають спеціальності, спроможні допомогти українському

суспільству бути в ресурсі (задовольняти базові потреби та мати енергію на досягнення цілей).

Анімація (лат. *Animatio* – натхнення, одухотворення; лат. *Animation* – оживляти). У Франції на початку ХХ ст. термін анімація використовувався як діяльність спрямована на поживлення інтересу до культурно-художньої творчості. Нині існують різні підходи до дефініції та означення поняття «анімація».

Анімація, як базова дефініція – вид кіномистецтва, «твори якого створюються шляхом знімання послідовних фаз руху». Туристична анімація – це комплекс організованих заходів, спрямованих на розваги, відпочинок і залучення туристів до активної участі в різноманітних культурних, спортивних, розважальних та інших програмах (проводяться на курортах, готелях, турбазах та ін.). На сучасному етапі розвитку туристичної індустрії важливе значення має культурний (історико-культурний) туризм, зокрема й анімація. Особливо в умовах війни туристична анімація дозволяє відновити моральні і фізичні сили туристів, акумулювати позитивні враження, підвищити рівень задоволеності відпочинком, бажання творити, створювати.

Анімація це також спосіб ведення соціально-культурної роботи в різних сферах культурної діяльності. Анімація соціо-культурна – діяльність спрямована на розвиток і зміни соціального спілкування людей, суспільних структур і вдосконалення умов для дій окремих індивідів та соціальних груп.

Організація анімаційної діяльності також є важливою складовою комплексу туристичних послуг, що пропонуються закладами туристичної індустрії. В туристичній сфері під анімацією розуміють організацію дозвілля в готелях, санаторно-курортних закладах, корпоративних заходах, дитячих таборах тощо (такий вид анімації передбачає особисту участь відпочивальників в анімаційних програмах). Мета туристичної анімації – відновлення моральних та фізичних сил туриста, акумулювання позитивних вражень, підвищення рівня задоволеності відпочинком. Використання анімаційних технологій має важливе соціальне, суспільно-економічне, виховне значення, сприяє популяризації, збереженню та розвитку національно-культурної спадщини (дестинація). Функції анімації: адаптаційна (від буденності до відпочинку); компенсаційна (звільнення від фізичної, емоційної та психологічної втоми); стабілізуюча (викликає позитивні емоції, психологічно врівноважує); оздоровча (спрямована на відновлення життєвих сил людини); інформаційно-культурна (дає нову інформацію про культуру та звичаї туристичної дестинації); освітня (нові знання, навички тощо). Готельна анімація – додаткова послуга, що надається закладами розміщення, і є досить ефективним методом залучення гостей у готель, готельні комплекси тощо.

Квест-екскурсія – це інтерактивна форма екскурсії, яка поєднує традиційний туризм з елементами квесту, передбачає активну участь учасників, які під час подорожі або огляду визначних місць виконують різноманітні завдання, розгадують таємниці, шукають підказки. Туристам

подобається активно взаємодіяти з оточенням, розвиваючи командні навички. Важливо правильно вибрати тему та сюжет, сюжетна лінія може бути історичною, історично-пригодницькою. Нині важливо вчитися діяти колективно, злагоджено. Батьки та діти можуть зробити своє спільне дозвілля захоплюючим, цікавим, інтересним.

Квест-екскурсії ми розглядаємо у контексті освітніх технологій та як метод навчання (спосіб взаємопов'язаної діяльності викладача та здобувача освіти, спрямований на засвоєння знань, формування умінь і навичок, розвиток професійних та інтелектуальних здібностей).

Квест-екскурсія передбачає чітко поставлене дидактичне завдання, опрацювання відповідних тематичних текстів, послідовне виконання заздалегідь підготовлених організаторами завдань командами або окремими учасниками. Отож – це спільна практична діяльність, спільний міні-проект. Саме авторські квест-екскурсії дозволять уніфікувати отримані знання, створити власний інтерактивний продукт тощо.

В умовах війни росії проти України віртуальні квест-екскурсії набули нової актуальності. Мобільний телефон, планшет, ноутбук дозволяють отримати інформацію «тут і тепер». Панорамні фотографії, власні авторські світлини допомагають візуально пересуватися та відчувати свою присутність тут і тепер.

Квест-екскурсія таємниці Сатанова. Учасникам необхідно пройти через кілька етапів, виконуючи завдання, розгадуючи загадки, шукаючи таємничий артефакт.

Завдання 1. Учасники отримують карту стародавнього Сатанова, на якій позначені важливі об'єкти: замок, церква, річка. Завдання полягає в тому, щоб знайти на карті місце, де стояв перший замок Сатанова, і відповісти на питання: «Хто був засновником міста та як називався перший замок».

Список використаних джерел та літератури:

1. Головатий М.Ф., Панасюк М.Б. Соціальна політика і соціальна робота: термінол.-понятійн. слов. К.: МАУП, 2005. С. 32-33.
2. Кизирєв М. П. Соціальна педагогіка: навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 352 с.
3. Маркова С., Дияк В., Парандій В. Анімаційні студії в рекреаційному туризмі Сатанова: навч. посіб. до практ. занять. Хмельницький : Вид-во ПП «Монускрипт», 2024. 132 с.
4. Навчально-методичний комплекс з курсу «Організація дозвілля і анімації в туризмі». Київ, 2024. 58 с.

Маркова С.В.,
доктор історичних наук, доцент
Головатий Ю.,
здобувач фахової передвищої освіти
(м. Хмельницький)

ФРАГМЕНТ АВТОРСЬКОЇ ЕКСКУРСІЇ: «БРАМА В ІНШІ СВІТИ»

Маршрут екскурсії (чотири основні об'єкти для відвідування); час екскурсії – 1 година 20 хвилин).

Вступне слово.

Дослідники історії Сатанів відносять його заселення до трипільських часів. Давні капища, скіфські кургани, залишки валів, печери, підземні тунелі закликають туристів у цікаву подорож, казкові мандри. Подільською Швейцарією називають ці місця.

Першою, важливою зупинкою буде В'їзна (Міська брама). Місцеві старожили розповідали нам легенду про привидів, що літають та ходять ночами біля руїн Міської брами. Начебто тут колись було закатовано молоду, вродливу, але бідну дівчину, котра дуже мріяла вийти заміж за титулованого поляка. Пані Людмила розповідала нам, щоймовірно кохала дівчина Адама-Миколая Сенявського з Гранова, белзького воєводу, краківського каштеляна, гетьмана коронного. Він був представником спольщеного українського шляхетського роду, але чоловіком одруженим.

Дійсно в 1687 році він одружився з Ельжбетою Любомирською, яка належала до найближчого оточення королеви. Адам-Миколай Сенявський з Гранова був дуже заможним чоловіком і мав багато земель. В 1699 році Сатанів було повернуто Речі Посполитій, яка відібрала знову Поділля в османів. Ним було активізовано процеси надання різноманітних привілеїв його мешканцям, їх закликали об'єднуватися в товариства і громади, приймати до них людей гідних і добре освічених у ремеслі, організовувати цехи. В 1717 році пан Адам приїздив у Сатанів. На думку О. Пшездзецького, «Адам Миколай каштелян краківський, гетьман війська коронного, залишив після себе найбільше пам'яток. Гетьман Сенявський оточив муром ціле місто, щоб туркам і татарам перекрити дорогу до Польщі. Не стало тих часів, і мур, що мав бути вічним, упав ...».

Перша зупинка Міська брама обрана нами не випадково. Це великий портал між минулим і майбутнім, стратегічна споруда, адже через браму потрапляли до міста.

ЗУПИНКА 1.

Шановні туристи, будь ласка, зверніть увагу на В'їзну (Міську браму).

В 1722 році *Адам-Микола* (Миколай, Миколай) *Сенявський*, власник Сатанова побудував нові кам'яні укріплення містечка, бо старі були вщент зруйновані турками. На в'їзній брамі було написано:

«Адам Микола
з Гранова Сенявський,
власник Шклова й
Міши, каштелян
краківський,
найвищий проводир
державного війська,
для громадської
безпеки оцю
твердиню відновив
року Христового 1722,
маючи намір мурами
захищати
батьківщину, що її
стільки разів захищав
грудьми. Так віща
думка фундатора

подбала побудувати оцю браму, щоб Отоманській Порті
загородити дорогу до Польщі, а щоб користуватися рівною
силою проти нападів варварів, лютому татарові протиставив
Сатанів, проти чого навіть і ворота адові не здолають, надто
коли (цю твердиню), закрито перед ворогами; одному тільки
Богові, Королеві і Батьківщині віддаватиме свої ключі. Року
Божого 1724» [1].

В 2011 році біля мурів Міської брами було відкрито
символічний меморіальний знак «В пам'ять усіх захисників
Сатанова», на честь представників трьох найбільших громад,
котрі протягом століть жили поруч та боронили місто, написи

на камені зроблено українською, польською та мовою іврит.

Пропоную вам сучасний інтерактив щоб побачити віртуально реставровану споруду.

Список використаних джерел та літератури:

1. Сіцінський Є. Оборонні замки Західного Поділля XIV-XVII ст. (історично-археологічні нариси). С. 45; 51.

Матвійчук О.,
здобувачка вищої освіти
(м. Хмельницький)

ТУРИСТИЧНА АНІМАЦІЯ ЯК ДОПОМОГА У РОБОТІ З ВІЙСЬКОВИМИ ТА ЇХНІМИ СІМ'ЯМИ

Анімаційна діяльність у сфері туризму є невід'ємною частиною культурнодозвілєвої діяльності соціуму взагалі і окремої людини зокрема. У світовій практиці туристичного бізнесу та індустрії гостинності сукупність послуг по забезпеченню потреб туристів, рекреантів в активних, одухотворюючих формах відпочинку називається анімацією в туризмі. Слід зазначити, що анімаційна діяльність є важливою складовою рекреації, тобто процесу відновлення фізичних і духовних сил організму. Цей процес відбувається в організмі будь-якого туриста, незалежно від того, яким видом туризму він займається.

Актуальність статті є досить високою, з огляду на сучасні реалії в Україні та світі. Військовослужбовці, які повертаються з фронту, часто стикаються з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) та іншими психологічними проблемами. Туристична анімація може стати частиною програми психологічної підтримки та реабілітації, оскільки інтегрує активний відпочинок, позитивні емоції та соціальні взаємодії. Родини військовослужбовців також переживають сильний стрес через

війну. Організовані туристичні заходи можуть стати важливою формою відпочинку та емоційного відновлення, що сприяє стабілізації сімейного життя та покращенню психологічного стану військового та членів його родини.

Базою у дослідженні туристичної анімації та реабілітації військових стали: Байлик С.І., Кравець О.М, Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В та інші.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері застосування туристичної анімації як допоміжного методу у психологічній реабілітації.

Метою цього дослідження є виявлення особливостей реалізації туристичної анімації як способу допомоги військовим та їх сім'ям.

Для реалізації поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

- розкрити суть туристичної анімації;
- проаналізувати можливості застосування туристичної анімації як допоміжного методу у психологічній реабілітації військових та їхніх родин;
- проаналізувати можливі проблеми у застосуванні туристичної анімації.

Не тільки фізичні руйнування, але і психологічні травми та стрес від військових дій можуть залишити глибокий слід у серцях і душах людей. Подолання втрат, спричинених війною, є складним завданням, яке вимагає не тільки часу, але й підтримки та ресурсів для відновлення психологічної рівноваги.

Війна в Україні створила гостру потребу в допомозі не лише військовим, але й їхнім сім'ям. Психологічна та соціальна підтримка має величезне значення для реабілітації тих, хто пройшов через бойові дії або живе в постійному стресі через службу своїх близьких. Одним із інноваційних способів забезпечення такої підтримки є туристична анімація — організація дозвілля через культурні, розважальні, спортивні та освітні заходи. Туристична анімація може стати інструментом, який допоможе військовим та їхнім родинам відновити психологічний баланс, покращити соціальні зв'язки та отримати позитивні емоції.

Комбінація активного та пасивного відпочинку рекреантів незалежно від вікової категорії та соціального статусу передбачає наявність розважальних заходів, яким притаманні емоційне переключення, незвичайність, святковість, несхожість на те, чим займаються у своєму повсякденному житті.

За своєю етимологією слово «анімація» має латинське походження («*anima*» — душа, повітря, вітер) і визначає наснагу, натхнення, залучення до руху, до активної діяльності, стимулювання життєвих сил. В анімації використовуються активні види відпочинку, до яких належать рухливі спортивні ігри, плавання, біг, лижі, піші прогулянки, аеробіка, скелелазання, турпоходи, і пасивні — читання, риболовля, заняття музикою, садівництво, комп'ютерні ігри, відвідування стадіонів, концертів, виставок, музеїв, огляд пам'ятників архітектури, історії й культури.

Туристична анімація передбачає незвичайність і різноманітність заходів, безпосереднє залучення туристів до дії, що вимагає від організаторів дозволля певних творчих здібностей для створення спеціальних програм і сценаріїв, вміння стимулювати інтерес туриста, змусити його попри зняжковіння, інертність взяти участь в анімаційних програмах.

Спектральний аналіз форм анімаційної діяльності в туризмі дозволяє окреслити два основні типи анімації:

1. Рекреаційна анімація – комплекс активізуючих культурно-розважальних програм, що сполучається з лікувально-оздоровчими програмами в межах рекреаційного закладу;

2. Туристична анімація – передбачає залучення туристів до участі у різноманітних мистецько-розважальних, етнографічних або рекламних заходах: фестивалях, карнавалах, святах, культурно-історичних театралізованих акціях тощо.

Виокремлення напрямків анімації умовне в силу того, що реальні анімаційні програми зазвичай мають комплексний характер і містять певні елементи різних видів анімації. Це надає можливість зробити їх більш цікавими та насиченими, а наявність спортивної складової сприяє відновленню та зміцненню здоров'я, забезпечує максимальний відновлювально-оздоровчий ефект [1].

В практиці анімаційної справи для цільового конструювання анімаційних програм виділяють наступні функції туристичної анімації:

- адаптаційна – дозволяє перейти від повсякденної обстановки до вільної;
- компенсаційна – звільняє людину від фізичної і психічної втоми повсякденного життя;
- стабілізуюча – створює позитивні емоції і стимулює психічну стабільність;
- оздоровча – спрямована на відновлення і розвиток фізичних сил людини, ослаблених у повсякденному трудовому житті;
- інформаційна – дозволяє одержати нову інформацію про країну, регіон, людей і т.д. [2].

Програми з рекреаційної та туристичної анімації готуються з урахуванням особливостей як окремих туристів, так і туристичних груп. До особистих характеристик туристів належать вік, стать, освіта, культурний рівень, темперамент, національність, віросповідання, соціальний статус. У курортних районах бажано більшість анімаційних заходів проводити просто неба незалежно від пори року. Звісно, у зонах зимового відпочинку, гірськолижних, кліматичних, бальнеокурортах анімація просто неба дозована. Вона чергується із заходами у теплих приміщеннях. Літній же відпочинок передбачає організацію переважної більшості анімаційних заходів просто неба – на відкритих майданчиках, пляжах, галявинах, парках тощо.

Урізноманітнення форм відпочинку, закладене в ідеї туранімації, призводить до прискорення рекреаційних процесів в організмі і досягнення ним рекреаційного ефекту. У сфері дозвілля, особливо туристичного, дорослі люди

завжди шукають заняття, здатні компенсувати те, що вони недоотримують у повсякденному житті. Для повноцінного відпочинку потрібен певний психологічний відхід від звичайної обстановки. Туризм більше, ніж будь-який з соціокультурних напрямів діяльності, дає можливість такого відходу. Цьому сприяє, з одного боку, зміна місця перебування, а значить – оточуючого середовища, середовища спілкування, з іншого – продумана, професійно організована анімаційна діяльність, що підвищує загальний тонус людини, повертає йому життєву рівновагу.

Участь у бойових діях часто супроводжується сильними емоційними потрясіннями, зокрема посттравматичним стресовим розладом (ПТСР). Військові, які повертаються з фронту, потребують спеціальних програм реабілітації, і туристична анімація може стати частиною таких програм. Адже спортивні турніри, командні ігри, йога та інші фізичні активності допомагають покращити фізичний стан і одночасно зменшують стрес, що позитивно впливає на психіку. Поїздки на природу, туристичні походи або відпочинок біля водойм сприяють відновленню психологічної рівноваги та зниженню тривожності у військових.

Сім'ї військових також зазнають серйозного емоційного навантаження через війну. Дружини, чоловіки та діти військовослужбовців живуть в умовах постійного стресу через небезпеку, яку переживають їхні близькі на фронті. Туристична анімація для таких сімей допомагає їм зняти напругу і зміцнити стосунки: програми для родин військовослужбовців можуть включати активний відпочинок

для всієї сім'ї, де батьки та діти разом беруть участь у розважальних заходах. Це зміцнює сімейні зв'язки та дає можливість відволіктися від щоденних тривог. Спеціальні програми для дітей військових, такі як творчі майстер-класи, спортивні ігри та інтерактивні заняття, сприяють розвитку дітей, допоможуть їм соціалізуватися та полегшать стрес від відсутності батьків.

Після завершення служби або бойових дій військові часто відчують труднощі в адаптації до мирного життя. Туристична анімація може сприяти соціальній інтеграції та допомогти військовим повернутися до цивільного життя. Наприклад, через соціальні проєкти та волонтерські програми. Ветерани можуть брати участь у туристичних заходах як організатори чи волонтери, що дозволить їм відчувати свою корисність для суспільства та знайти нові можливості для професійного розвитку.

Для військовослужбовців, які зазнали травматичних подій під час бойових дій, психологічна реабілітація є критично важливою складовою їхнього відновлення. Туристична анімація пропонує різноманітні заходи, спрямовані на відволікання від щоденних проблем та негативних думок.

Травматичні події завжди залишають відбиток на нашому психологічному стані. На війні подібних ситуацій дуже багато, тому вони нерідко призводять до посттравматичного синдрому, депресії та інших важких станів, які дуже часто діагностують у учасників бойових дій. При відсутності допомоги це часто виливається у

зловживання алкоголем чи наркотиками, призводить до соматичних розладів, а також значно підвищує ризик самогубства. Тому психологічна допомога дуже потрібна. Причому йдеться як про ветеранів, які в результаті травми чи через інші причини уже не повернуться на поле бою, так і про чинних військових. Із обома категоріями повинні працювати спеціалісти, різниця тільки у методах, які вони застосовують.

Психологічна реабілітація військовослужбовців— це комплекс заходів, скерованих на покращення та відновлення психологічних функцій організму. При її успішному та, головне, своєчасному проведенні людина зможе швидко адаптуватись до мирного життя та уникнути багатьох проблем, які часто супроводжують тих, хто має досвід бойових дій [3].

Сьогодні на законодавчому рівні передбачаються зміни принципів організації системи реабілітації та системи надання соціальних гарантій, що визначатиме і запровадження нових моделей організації, адміністрування та менеджменту, застосування принципово іншої методології оцінки якості результатів реабілітаційного процесу, а також процесу соціальної адаптації учасників АТО та ООС і членів їхніх сімей. Згідно з положеннями нового підходу сучасні системи надання реабілітаційних та соціальних послуг мають спиратися на такі принципи: персоніфікований підхід; простота та ефективність управління та організації; прозорість та публічність; максимальне використання потенціалу самоорганізації ветеранів та фахівців; використання провідного світового досвіду як у сфері

адміністрування суспільних процесів, так і в сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій [4].

Але у застосуванні туристичної анімації у роботі з військовими та їхніми сім'ями є певні виклики та недоліки. Адже деякі військові можуть не бажати брати участь у соціальних заходах через страх стати об'єктом стереотипів або через сором за свої емоційні переживання. Військові можуть мати різні психологічні потреби, і не всі активності можуть бути підходящими для кожного. Важливо враховувати різноманітність досвіду.

Також не завжди є можливість організувати туристичну анімацію у віддалених або важкодоступних місцях, що може обмежити участь військових. Можуть виникнути проблеми з організацією якісних туристичних програм, бо це потребує належного фінансування та ресурсів. Впровадження нових методів реабілітації військових на базі туристичних комплексів може бути ефективним способом підтримки їхнього фізичного та психоемоційного здоров'я. Ось кілька ідей:

1) **курс фізичної реабілітації**: розробка програм фізичної реабілітації з акцентом на заняття спортом, піші прогулянки, йогу або водні види спорту. Це допоможе відновити фізичну форму та покращити загальний стан здоров'я.

2) **терапевтичний туризм**: організація турів, що поєднують відпочинок на природі з терапевтичними заходами, такими як медитація, арт-терапія або дихальні практики.

3) **майстер-класи**: проведення творчих майстер-класів (живопис, рукоділля, музика), які сприяють емоційному вираженню та відволіканню від стресу.

4) **групові сесії**: організація групових терапевтичних сесій, де військові можуть обговорювати свої переживання, ділитися досвідом і отримувати підтримку одне від одного.

5) **волонтерські програми**: залучення військових до волонтерських ініціатив, які не лише підтримують громаду, а й допомагають відчувати власну значущість і приналежність.

6) **сімейні програми**: розробка спеціальних програм для військових та їхніх сімей, які включають спільні заходи, спрямовані на зміцнення родинних зв'язків.

7) **семінари з психоемоційного здоров'я**: проведення семінарів і тренінгів з тем, пов'язаних зі стрес-менеджментом, подоланням травм та емоційною стійкістю.

8) **екологічні програми**: організація заходів, які включають екологічні проекти, такі як озеленення території, що допоможе підвищити усвідомлення екологічних питань та дати відчуття досягнення.

9) **кулінарні заняття**: проведення майстер-класів з приготування здорової їжі, що сприятиме формуванню здорових звичок харчування.

10) **оцінка ефективності**: регулярне моніторинг і оцінка результатів реабілітаційних програм для їхнього вдосконалення на основі зворотного зв'язку від учасників.

Ці методи можуть допомогти в ефективній реабілітації військових, покращуючи їхнє фізичне та психоемоційне

здоров'я, а також сприяючи їхній соціалізації та інтеграції в суспільство.

Висновки. Варто пам'ятати, що повертаючись до мирного життя, військовослужбовець, який брав участь у бойових діях, часто продовжує залишатися адаптованим до бойової ситуації, зберігає ту функціональну систему психічних реакцій, яка була сформована під впливом стресових чинників війни. Проте цей комплекс надбаних адаптивних реакцій стає дезадаптивним за межами зони бойових дій. Повернення людини, яка не підготовлена до мирних умов життя, із закріпленими у психіці наслідками війни, може призвести до повторної психотравматизації. Психічна травма, що викликана непередбаченим зіткненням із цивільним суспільством, яке стало незрозумілим і чужим, може бути більш сильною, ніж бойова психічна травма. У результаті виникає немотивована агресія до близьких, рідних, аж до сварок та домашнього насильства. Спостерігаються зниження життєвого тону, порушення сну, перепади настрою, гризе почуття провини тощо [3].

Туристична анімація, як одна з форм організованого дозвілля, відіграє важливу роль у сприянні відновленню та психологічній реабілітації військових, а також їхніх близьких. Такий підхід може допомогти у зниженні стресу, покращенні соціальної адаптації та зміцненні сімейних стосунків. Туристична анімація як інструмент допомоги військовим та їхнім сім'ям є важливою складовою психологічної, соціальної та професійної реабілітації. Вона допомагає знизити рівень стресу, полегшити процес адаптації до мирного життя.

Важливо активно розвивати та впроваджувати такі програми, залучаючи до цього державні установи, туристичні організації та волонтерські рухи. Туристична анімація має великий потенціал стати ефективним інструментом у роботі з військовими та їхніми родинами, сприяючи як їхньому особистому відновленню, так і зміцненню українського суспільства в цілому.

Позитивні емоції, отримані під час анімаційних заходів, допоможуть зменшити рівень тривожності, полегшують процес емоційного відновлення та сприяють покращенню психоемоційного стану. Туристична анімація сприяє відновленню соціальних контактів, що особливо важливо для тих, хто відчуває ізоляцію після повернення з фронту або під час відсутності близьких. Соціальна взаємодія через групові заходи допоможе військовим відчутти себе частиною спільноти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Організація анімаційних послуг в туризмі : навч. Посібник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 335 с.
2. Байлик С.І., Кравець О.М. Організація анімаційних послуг в туризмі: Навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2008. 197с.
3. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги

військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей
цивільними психологами : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2023. 175 с

4. Основи реабілітаційної психології: подолання
наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. Київ, 2018.
236 с.

Міра В.К.,

*кандидат економічних наук, доцент
(м.Львів)*

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УМОВАХ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Активна цифровізація економіки та суспільства у сучасних умовах впливає на різні галузі, зокрема галузь системи бронювання, сучасні месенджери, соціальні мережі, різні додатки до роботи з клієнтами та інші. Зростаюча популярність інноваційних технологій також вплинула і на туристів, на те, як вони планують, бронюють та організують свою подорож. На даний момент існує велика кількість різних мобільних і комп'ютерних додатків, які допомагають туристам організувати відпочинок, у тому числі і самостійно.

Проникнення інноваційних інформаційних технологій у туристичну індустрію підтримуватиметься розвитком та створенням нових онлайн-технологій (інтерактивні веб-сторінки WAP (протокол бездротової передачі даних)), зростаючою інтерактивністю інформаційно-комунікаційних інноваційних технологій (гіпермедіа, інтерактивні карти тощо), зростаючою персоналізацією (пошук інформації про тури з урахуванням багатьох факторів зазначених туристом, представлена структура інформації на основі переваг та поведінки користувача), зростаюча швидкість передачі інформації, взаємозв'язок між різними інформаційними

системами в мережах “класичних” онлайн та мобільних онлайн сервісів, зростаюча безпека транзакцій електронного бізнесу (криптологія, біометрія, комунікаційні протоколи), та через інші фактори, наприклад, соціальні, економічні та інші[1].

На даний момент інноваційні технології активно застосовуються у сфері сервісу, туризму. Прикладом цього є велика кількість веб-сайтів підприємств туризму, різних порталів для клієнтів, туристів, CRM-систем, що спрощують роботу підприємств сервісу, туристичних агентств, туристичних операторів та в цілому індустрії гостинності. Технології, у тому числі інтернет-технології, це активний фактор, який впливає на роботу будь-якої сучасної організації. Впровадження нових технологій дозволяє розвиватись туризму з високою швидкістю.

Інноваційні інформаційні технології є рушійною силою для туризму з кількох причин:

- вплив на ціну туристичного продукту, послуг підприємств сервісу (дозволяють знизити ціни за рахунок автоматизації простих бізнес-процесів);

- оптимізація маркетингової діяльності (за допомогою сучасних інформаційних технологій є можливість створювати різні маркетингові інструменти для залучення клієнтів, туристів, а також аналізувати та систематизувати маркетингові дані);

- створення інструментів аналітичної підтримки (інтернет-технології на даний момент за рахунок великої кількості інструментів для аналітики даних допомагають

підприємствам сервісу та туристичним фірмам правильно обробляти та інтерпретувати різну інформацію).

У зв'язку з цим інноваційні інформаційні технології активно допомагають у розвитку туризму, моніторингу та управлінні туристичними потоками та задоволенні потреб клієнтів підприємств сервісу.

Таким чином, інтернет-технології в туризмі – це комунікаційні та інші технології, що працюють на основі інтернету, які є сукупністю методів і засобів для обробки, аналізу та передачі даних, як про самі підприємства індустрії гостинності, так і про клієнтів.

Крім того, інноваційні інтернет-технології дозволяють створювати різні моделі, за допомогою яких можна аналізувати як клієнтів, так і конкурентів, використовувати проєктний підхід як інструмент розвитку регіонального туризму [2].

На даний момент інноваційні інформаційні технології в туризмі грають одну з важливих ролей у успішному функціонуванні підприємств сервісу та туристичних фірм. При цьому сучасні інноваційні інтернет-технології є фактором розвитку туристичної привабливості регіонів, допомагають підприємствам сервісу та туристичним фірмам у створенні унікального продукту (послуги), підвищенні ефективності та розвитку додаткових продуктів та послуг [3].

Останнім часом багато організацій туризму у свою діяльність стали активно включатися віртуальних помічників – чат ботів. Цей робот вміє спілкуватися заздалегідь підготовленим сценарієм. Також широке застосування

отримали голосові боти, які вміють озвучувати з мобільного зв'язку, наприклад, опис туру, ціну та додаткові туристичні послуги.

На даний момент чат-боти активного поширення набули у наступних месенджерах та соціальних мережах: Telegram, Viber, What's App, Вконтакте, Однокласники. Однією з основних цілей запровадження чат-ботів у діяльність підприємств туризму є зниження витрат.

Гейміфіковані портали туризму – дані віртуальні спільноти туристів дозволяють ділитися інформацією про готелі, різні туристичні дестинації, підприємства харчування, розваги. За залишену інформацію чи відгуки клієнт отримує різні рівні чи досягнення. В основі гейміфікованих порталів промисловості гостинності лежить ігрова механіка.

Блок-чейн технології є базою даних, в якій блоки інформації, організовані строго певним чином, йдуть один за одним. На даний момент технологія блок-чейн може використовуватися в туризмі відразу в декількох напрямках: створення системи лояльності для клієнтів і онлайн бронювання.

Цифрова екосистема, у тому числі й ті, що застосовуються в туризмі, забезпечують реалізацію наступних завдань:

- створення цифрового простору, в рамках якого буде організована взаємодія всіх співробітників, підключених до даної екосистеми;
- мінімізація витрат;

- створення єдиного алгоритму дій для співробітників з подібними трудовими функціями;

- об'єднання різних модулів чи систем у єдиний сервіс чи додаток, що дозволяє оперативно вирішувати бізнес завдання підприємств індустрії гостинності.

Таким чином, в умовах нової реальності інноваційні технології в туризмі – це комунікаційні та інші технології, що працюють на основі інтернету, які є сукупністю методів та засобів для обробки, аналізу та передачі даних, як про самі підприємства туризму, так і про клієнтів. Інноваційні інтернет-технології є важливим каналом зв'язку між пропозицією та попитом у туризмі. Даний вид технологій є найважливішою частиною туризму на даний момент і дозволяє підприємствам підвищувати рівень обслуговування клієнтів, скорочувати час на вирішення бізнес-завдань та найголовніше допомагає керівництву отримувати статистичні дані та їх аналіз для прийняття операційних та стратегічних рішень.

Список використаних джерел та літератури:

1. Божко Л.Д., Холодок В.Д. Туризм: проблеми та перспективи розвитку під час війни. *Культура України*. 2022. № 77. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.077.07> (дата звернення: 04.08.2023).

2. Хмелевський О.В., Кошівська М.В. Розвиток туризму в контексті євроінтеграції України. *Приазовський економічний вісник*. Вип. 2 (07) 2018. С. 15–21. URL:

<http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7277/1/5.pdf>
(дата звернення: 08.08.2023).

3. Юхновська Ю.О. Вплив глобалізації та євроінтеграції на туристичну галузь України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23 (2). С. 147–152.

Оліх Г.І.,
старший викладач
(м.Хмельницький)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Туристична галузь є важливою складовою економіки України, яка до війни демонструвала стабільне зростання. Проте після початку російсько-української війни в 2014 році, а особливо повномасштабне вторгнення в лютому 2022 року, суттєво змінили туристичний ландшафт країни. Війна призвела до значного зниження туристичного потоку, особливо в регіонах, які стали зонами активних бойових дій. Крім того, закриття повітряного простору та пошкодження інфраструктури спричинили значні проблеми в доступі до туристичних об'єктів.

Метою даної статті є вивчення основних змін та викликів, з якими стикається туристична галузь України під час війни, а також перспектива її відновлення та розвитку в майбутньому.

З моменту початку повномасштабної війни міжнародний туризм фактично зупинився через безпекові ризики та обмеження на пересування. Закриття повітряного простору, блокування портів і загроза ракетних ударів унеможливили звичайне функціонування туристичних маршрутів. За даними Державної служби статистики України,

кількість іноземних туристів впала на понад 90% у порівнянні з попередніми роками [1].

Багато туристичних об'єктів зазнали пошкодження або були повністю знищені в результаті бойових дій, що стосується як об'єктів культурної спадщини, так і інфраструктурних об'єктів.

З початку військової агресії Росії задокументовано пошкодження 348 релігійних об'єктів, 771 будинок культури, 83 музеїв, 157 готелів та ресторанів, а також 8 спортивних стадіонів у 14 областях України: Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Київській, Луганській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Сумській, Харківській, Херсонській, Чернігівській та в місті Києві. Станом на початок 2024 року прямі збитки інфраструктури культури, релігії та туризму оцінили в \$2,4 млрд. Загалом від початку війни було пошкоджено або зруйновано щонайменше 1804 об'єкти культури, 348 релігійних споруд, 343 спортивних об'єкти та 164 туристичні об'єкти [2].

В Україні починають формуватися нові тенденції в туристичній галузі, які можуть стати основою для її подальшого розвитку. Оскільки міжнародний туризм зменшився, увага українців почала зміщуватися на внутрішній туризм. Регіони Західної України, які залишаються безпечними, стали основними напрямками для подорожей. Крім того, відпочинок у Карпатах набув особливої популярності, надалі він поєднував можливість психологічної реабілітації та відновлення після стресу, викликаного війною, з відчуттям безпеки.

Розвиток технологій відкриває нові можливості для туризму навіть у воєнний час. Віртуальні тури залишаються популярними як альтернатива фізичному відвідуванню туристичних об'єктів. Це дозволяє не лише зберегти інтерес до української культурної спадщини, але й залучити наявних інвесторів та партнерів для майбутнього відновлення галузі.

Після завершення війни туристична галузь може стати одним із ключових драйверів відновлення економіки. Реконструкція зруйнованих туристичних об'єктів, розвиток нових маршрутів та активне залучення міжнародних туристів сприяють створенню робочих місць, залученню інвестицій та стабілізації соціально-економічної ситуації в країні.

Крім того, туризм матиме важливе значення для міжнародного іміджу України. Активне залучення туристів із різних країн допоможе підвищити обізнаність про культуру, історію та досягнення українського народу, що, у свою чергу, сприятиме зміцненню дипломатичних зв'язків.

Російсько-українська війна призвела до суттєвих змін у туристичній галузі України, поставивши перед нею безпрецедентні виклики. Однак у цих умовах з'являються нові можливості для розвитку внутрішнього туризму, цифрових технологій та військово-історичних маршрутів. Туризм відіграватиме важливу роль у відновленні економіки України та її міжнародному позиціонуванні після війни.

Список використаних джерел та літератури:

1. Державна служба статистики України
<https://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань
внаслідок військової агресії Росії проти України станом на
початок 2024 року [https://kse.ua/wp-
content/uploads/2024/04/01.01.24 Damages Report.pdf](https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf)

Петрицька О.С.,
кандидат економічних наук
(м.Хмельницький)

МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Сфера туризму за своїми основними характеристиками не має будь-яких принципових відмінностей від інших форм господарської діяльності. Усі положення маркетингу можуть бути в повній мірі застосовані в туризмі.

Проте, у туризмі є своя специфіка. Тут має місце торгівля як послугами, так і товарами, а також особливий характер споживання туристичних послуг і товарів у місці їх виробництва.

У традиційному виробництві, що має конкретний результат праці, поняття маркетингу має більш конкретний зміст. У туризмі результат діяльності зводиться до туристичного продукту. По суті, туристичний продукт – це будь-яка послуга, що задовольняє ті чи інші потреби туристів і підлягає оплаті з їх сторони [2].

До туристичних послуг відносяться готельні, транспортні, екскурсійні, перекладацькі, побутові, комунальні, посередницькі тощо. У той же час, “туристичний продукт” можна розглядати у вузькому і широкому сенсі. У вузькому розумінні – це послуги кожного конкретного сектора туристичної індустрії (наприклад, готельний продукт,

туристичний продукт туроператора, транспортного підприємства тощо). У широкому розумінні, туристичний продукт – це комплекс товарів і послуг, що у сукупності утворює туристичну поїздку (тур) або має до неї безпосереднє відношення. Основою туристичного продукту є комплексне обслуговування, тобто стандартний набір послуг, який продається туристам в одному пакеті [1].

Туристичному продукту властиві відмінні риси:

- це комплекс послуг і товарів (матеріальних і нематеріальних компонентів), що характеризується складною системою взаємовідносин між різними компонентами; попит на туристичні послуги надзвичайно еластичний по відношенню до рівня доходу і цін, але багато в чому залежить від політичних і соціальних умов;
- споживання в більшості випадків здійснюється безпосередньо на місці надання туристичної послуги; споживач долає відстань, яка відділяє його від продукту та місця споживання, а не навпаки;
- туристичний продукт залежить від таких змінних, як простір і час, для нього характерні коливання попиту;
- пропозиція туристичних послуг відрізняється негнучким виробництвом. Вони можуть споживатися тільки безпосередньо на місці;
- туристичний продукт створюється зусиллями багатьох підприємств;
- оцінка якості туристичних послуг відрізняється значною суб'єктивністю;

– на якість туристичних послуг впливають зовнішні чинники, (природні умови, погода, міжнародні події тощо) [2;3].

Ці особливості туристичного продукту істотно впливають на формування маркетингу в туризмі.

Всесвітня туристична організація виділяє три головні функції маркетингу в туризмі: встановлення контактів з клієнтами (необхідність переконати їх в тому, що передбачуване місце відпочинку повністю відповідає тому, що бажають отримати самі клієнти); розвиток (проектування нововведень, які зможуть забезпечити нові можливості для збуту); контроль (аналіз результатів діяльності по просуванню послуг і перевірку, наскільки результати відображають повне і успішне використання наявних в сфері туризму можливостей) [1].

Маркетингова діяльність на ринку туристичних послуг – це система безперервного узгодження запропонованих послуг з послугами, які користуються попитом на ринку та які туристичне підприємство здатне запропонувати більш ефективно, ніж конкуренти [2].

Важливий момент, який потребує уваги, полягає в тому, що маркетинг – це система діяльності, тобто, це послідовність дій туристичного підприємства, які мають бути об'єднані для досягнення поставлених цілей. Отже, маркетинг – це не тільки реклама і продаж послуг або ж просто розробка послуг, але і система, в якій мають бути об'єднані всі функції і дії відповідно з концепцією маркетингу.

Маркетинг є безперервним процесом і туристичне підприємство має бути безперервно залучено в нього. Маркетинг передбачає погляд в майбутнє, а не тільки зосередженість на сьогоднішні.

Маркетинг має бути діяльністю передбачення. Він включає прогнозування або формування правильного погляду на те, що в більшій мірі може знадобитися споживачам. Він дає можливість оцінити, чи можна змусити тих, хто не є клієнтами фірми, звернутися до послуг, що пропонуються.

Маркетинг дозволяє ідентифікувати і впроваджувати засоби збільшення прибутку. Це робить його виключно економічною категорією. Цілі туристичних фірм мають реалізовуватися за рахунок якісного задоволення потреб клієнтів в досить тривалому часовому проміжку.

Основними орієнтирами маркетингової діяльності в туризмі є: узгодження функціонування ланок в мережі господарських зв'язків при збереженні пріоритету кінцевого споживача; пошук стійкої конкурентної переваги; ініціювання нових розробок туристичний продукту і, відповідно, побудова ланцюжка взаємодії; прискорення передачі сигналів зворотного зв'язку з кінцевими споживачами і гнучка реакція на ці сигнали [2].

Комерційний успіх на ринку туризму багато в чому визначається і привабливістю туристичного продукту, який являє собою сукупність складних різномірних елементів. Важливими складовими є: природні ресурси, історичні, культурні, архітектурні пам'ятки, які можуть привабити туриста і спонукати його зробити подорож; засоби

розміщення туристів, ресторани, обладнання для відпочинку; можливості пересування.

Першочерговими напрямками діяльності туристичних структур є підвищення надійності та рентабельності матеріально-технічної бази туристичних комплексів, транспортних парків, поліпшення обладнання та оснащення туристичних баз, забезпечення їх рентабельності, проведення гнучкої політики цін в залежності від реального попиту і сезонності, підвищення числа зайнятих місць в туристичних комплексах; забезпечення оптимального співвідношення між цінами і результатами туристичних послуг.

Туристичний маркетинг необхідно використовувати з максимальним врахуванням всіх перерахованих факторів. Тоді він у великій мірі буде відображати інтереси як туристичних фірм, так і туристів.

Туризм є складною системою, симбіоз економіки, політики, екології, культури. Для досягнення позитивного маркетингового ефекту необхідна тісна координація маркетингу різних організацій і підприємств. Концепція маркетингу в туризмі носить більше, ніж де, цілісний і всеосяжний характер. В умовах підвищення вимог до асортименту і якості туристичного продукту, посилення конкуренції все більшого значення для туристичних підприємств набуває маркетинг [3].

Якщо розглядати маркетинг в туризмі як систему, то можна виходити з того, що вона містить у собі певні складові елементи. Виділяючи і розглядаючи їх у взаємозв'язку і

взаємодії, можна окреслити основні контури реалізації концепції маркетингу на туристичному підприємстві.

Процес маркетингової діяльності починається з аналізу ринкових можливостей. Це завдання вирішується проведенням комплексу маркетингових досліджень. Основними етапами роботи з просування туристичний продукту є: планування просування туристичний продукту на ринку; вибір каналів просування і рекламоносіїв; складання рекламного звернення; виконання й оцінка ефективності реклами [1].

Усі заходи з просування туристичний продукту на ринку пов'язані з інвестиціями. Тому ця ділянка маркетингової роботи вимагає особливої уваги.

Для забезпечення ефективності управління маркетингом потрібна розробка його допоміжних систем: маркетингової інформації (забезпечує отримання, систематизацію, оцінку і використання відомостей, що характеризують стан зовнішнього та внутрішнього середовища туристичного підприємства); організації маркетингу (спрямована на створення відповідної організаційної структури туристичного підприємства, що забезпечує реалізацію маркетингових заходів); маркетингового контролю (спостереження за виконанням маркетингових стратегій) [3].

Туристичному продукту притаманні свої відмінні риси, які мають істотний вплив на маркетинг в туризмі. Маркетингова діяльність на ринку туристичних послуг – це система управління та організації діяльності туристичних

компаній з розробки нових, більш ефективних послуг, їх виробництва та збуту з метою отримання прибутку на основі підвищення якості туристичного продукту [1]. Успіху зможуть домогтися ті підприємства туристичної сфери, які творчо і нестандартно застосовують концепцію маркетингу, постійно шукають в її рамках нові способи адаптації до мінливих ринкових умов, активно впливають на ринок і споживачів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Летуновська Н. Є. Маркетинг у туризмі: підручник / Н. Є. Летуновська, О. В. Люльов. Суми : Сумський державний університет, 2020. 270 с.
2. Маркетинг у туризмі: навч. посіб. / Ю. Б. Забалдіна, Н. О. Роскладка, В. В. Білик, Т. П. Дупляк. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 632 с.
3. Цвілій С.М. Маркетинг в туризмі: Навчальний посібник. / С. М. Цвілій, Т. С. Кукліна, В. М. Зайцева. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. 260 с.

Семенчук С.О.,
кандидат історичних наук, доцент
(м. Хмельницький)

ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЯК ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ

Археологічні пам'ятки свідчать, що територія, на якій розташований Хмельницький, заселена ще в давні часи. Адже на околицях міста виявлено поселення трипільської культури (IV-III тис. до н.е.). Перші жителі оселилися на східному березі річки Плесої, де вона зливається з Південним Бугом. Оточене з півночі Південним Бугом, з заходу – Плесою, зі сходу й півдня – непрохідним болотом, на цьому захищеному природою острові існувало поселення [1, с. 65].

Об'єкти археології м. Хмельницького та його околиць як не дивно до цього часу з невідомих на те причин завжди залишались осторонь уваги дослідників. Але як в народі кажуть: «Час лікує рани». У останній чверті ХІХ ст. маємо перші описи старожитностей Поділля відомих дослідників М.В. Симашкевича, В.К. Гульдмана, Ю.Й. Сіцинського [2].

Досить плідною для археологічної науки краю та пам'яткоохорононої сфери м. Хмельницького є результати польових досліджень Хмельницької охоронної археологічної експедиції 1997 р. за участю С.Ю. Демидка [3, с. 3]. Під час експедиції обстежено курган між с. Лезневе та м. Проскурів про який йдеться у Ю.Й. Сіцинського 1901 р [4, с. 208]. На

даний час висота насипу складає до 2 м., діаметр близько 20 м. Розташований на вододільній частині плато над схилом лівого берега р. Південний Буг (просп. Миру, 102). Поверхня задернована [5].

Курган у 2006 р. обстежив І.Р. Михальчишин який у звіті фіксує розміри 40- 25 м в діаметрі і 2 м висотою. Насип розтягнутий у східному напрямку, очевидно, під час будівництва навколишніх житлових будинків. На думку І.Р. Михальчишина, розміри та розташування у високій точці навколишньої місцевості дають підставу віднести його до II-I тис. до н.е. Поверхня насипу задернована, на вершині місцеві активісти з ініціативи редактора місцевої газети «Проскурів» Б.Теленька встановили дерев'яний хрест на заглибленому у насип залізобетонному фундаменті [9, с. 6].

Ще два кургани розташовані на вододільній частині плато між р. Південний Буг та його правою притокою р. Вовк за 3-3,5 км на південний схід від передмістя (мікрорайону) Ракове. Курган 1: висота до 3,5 м, діаметр 45 м, поверхня задернована. Розташований за 1 км на захід від об'їздної дороги. Курган 2: висота до 3,0 м, діаметр 40 м. Верхівка насипу зруйнована при спорудженні геодезичного знаку (вис. 353). Розташований за 0,6 км на захід від кургану 1 [3, с. 8].

Курган між с. Лезневе та с. Лісові Гринівці перші відомості наведені у Є. Сіцинського «Археологическая карта Подольской губернии» [4, с. 208]. Пам'ятка не обстежена.

Курганна група з 2-х насипів розташована за 1,0 км на південний схід від передмістя Книжківці, за 1,3 км на південь від мікрорайону Ракове, за 3,3 км на захід від об'їзної дороги.

Не виключено, що до складу групи раніше входила значно більша кількість насипів [2, с. 52].

Курган розташований на схилі плато лівого берега р. Південний Буг на захід від мікрорайону Заріччя. Висота насипу до 0,3, діаметр до 40 м [8, с. 12]. Курган вперше виявив В.І. Якубовський, у 90 рр. ХХ ст. його обстежив С.Ю. Демидко. У травні курган обстежено пам'яткоохоронною розвідкою співробітників відділу охорони пам'яток історії та культури у Хмельницькій області С.М. Шпаковським та С.О. Семенчуком.

Поселення Гречани 1 черняхівської культури виявлено автором у 1997 р. за 1,5 км на південний схід від передмістя Гречани. Займає пологий схил мису при злитті двох безіменних струмків (ліва притока р. Плоска). Підйомний матеріал – переважно фрагменти гончарного посуду III-V ст. – поширений на площі 400×80 м. Ґрунт – чорнозем. Територія пам'ятки щорічно розорюється. Матеріали зберігаються у фондах ХОКМ [3, с. 2]. Серед знахідок – фрагмент денця амфори [2, с. 51].

Поселення Гречани 2 розташоване за 2,3 км на південний захід від передмістя Гречани на правому березі безіменного струмка (ліва притока р. Плоска) за 0,35 км на південь від поселення Гречани 1. Площа поширення підйомного матеріалу – 400х500 м. Серед знахідок – фрагменти ліпного та гончарного посуду черняхівської культури [2, с. 51].

Поселення 1 з матеріалами скіфського часу знаходиться у південній частині міста – мікрорайон

«Дубове». Займає схил лівого берега безіменного струмка – правої притоки р. Кудрянка (права притока р. Південний Буг). Площа 300×50 м. На поверхні зібрано фрагменти ліпного посуду із заглаженою або підлощеною поверхнею. Орнамент – наскрізні проколи під вінцем, валики, розчленовані пальцевими вдавленнями. Ґрунт – чорнозем. Територія пам'ятки відведена під забудову, щорічно розорується. Матеріали розвідки передані до ХОКМ [2, с. 2-3; 5, с. 217].

Поселення 2, раннього залізного віку маловиразними фрагментами I тис. до н.е. Розташоване на пологіму схилі правого берега р. Кудрянка (права притока р. Південний Буг) за 1 км на схід від поселення 1. Займає невеликий за площею (250×80 м) мисоподібний виступ. Поверхня пам'ятки задернована. Матеріали розвідки передані до ХОКМ [2, с. 3; 5, с. 217].

Місцезнаходження Дубове 3. На схилі правого берега р. Кудрянка за 0,1 км на захід від плотини Дубівського ставу виявлено фрагмент посуду із заглаженою поверхнею – ймовірно, I тис. н.е. Поверхня схилу у цьому місці вкрита потужним шаром переміщеного ґрунту, що унеможливорює візуальне визначення площі поширення матеріалу [2, с. 51].

Поселення, доби бронзи, раннього залізного віку розташоване за 1,5 км на схід від міста (передмістя Лезневе). Займає пологий схил першої надзапальної тераси лівого берега р. Південний Буг. Площа 350×100 м. Підйомний матеріал представлений фрагментами ліпного посуду скіфського часу. Знайдено також крем'яні відщепи та

двошипна крем'яна стріла, ймовірно, II тис. до н.е. Матеріали розвідки передані до ХОКМ [2, с. 7-8; 5, с. 217].

Поселення Лезневе 4 розташоване за 0,5 км на схід від вул. Трудової, на схилі першої надзаплавної тераси лівого берега р. Південний Буг. Площа 350х70 м. Підйомний матеріал представлений фрагментами ліпного посуду скіфського часу [7, с. 3-4].

Поселення 1, доби бронзи, раннього залізного віку знаходиться у мікрорайоні Озерна виявлене С.Ю. Демидком у 1995 р. Займає відносно пологий схил лівого берега безіменного струмка (ліва притока р. Південний Буг) за 0,5 км на захід від вул. С. Бандери. Площа 400х80 м. Знайдено поодинокі уламки ліпного, відносно тонкостінного посуду II тис. до н.е., прикрашеного геометричним орнаментом. Переважна більшість підйомного матеріалу – фрагменти ліпної та гончарної кераміки III-IV ст., у т.ч. – фрагмент прясла. Ґрунт – чорнозем. Територія пам'ятки відведена під забудову. Матеріали розвідки передані до ХОКМ [2, с. 25].

Поселення Лезневе-Глибокий яр, Лезневе-Вєзнев. Перші відомості про пам'ятки наведено у Ю.Й. Сіцінського «Археологическая карта Подольской губернии» [4, с. 208]. Пам'ятки не обстежені.

Поселення Лезневе 1 розташоване за 1,5 км на схід від міста (передмістя Лезневе), на схилі першої надзаплавної тераси лівого берега р. Південний Буг. Площа 350х100 м. Підйомний матеріал представлений фрагментами ліпного посуду скіфського часу. Знайдено також крем'яні відщепи та двошипна крем'яна стріла, ймовірно, II тис. до н.е. [3, с. 7-8].

Багатошарове поселення 2 (ранній залізний вік, раннє середньовіччя у мікрорайоні Озерна. Відкрите автором у 1995 р. Займає розчленований невеликими лощинами лівий берег безіменного струмка (ліва притока р. Південний Буг) за 100 м на захід від поселення 1. Площа 700×100 м. Підйомний матеріал: фрагменти ліпного посуду скіфського часу, ліпного та гончарного III-IV ст., незначна частина фрагментів належить, ймовірно, ліпним горщикам середини I тис. н.е. Серед знахідок черняхівського часу – глиняне прясло, кістяне лоцило, залізний наральник. Ґрунт – чорнозем. Територія пам'ятки щорічно розорюється. Матеріали розвідки зберігаються у фондах ХОКМ [2, с. 25].

Місцезнаходження Озерна 3 розташоване на лівому березі р. Лезнівка за 0,8 км на схід від поселення Озерна 1. Матеріали (маловиразні дрібні фрагменти ліпного посуду, ймовірно, доби бронзи) простежено у стінках траншеї очисного колектора на глибині 0,3-0,5 м. Площа пам'ятки не визначена: підйомного матеріалу не виявлено [2, с. 49].

Поселення Ружична 1 з численними фрагментами характерної ліпної трипільської кераміки (етап В) розташоване на правому березі р. Кудрянка у північно-східній частині передмістя. Площа поширення підйомного матеріалу перевищує 300х800 м. С.Ю. Демидко припускає що саме ця пам'ятка згадується у «Історії міст і сіл» (1971 р.) [1, с. 65], та «Довіднику археології» (2011 р.) [1, с. 141-142] без визначення прив'язки та площі: «На околицях міста виявлено поселення трипільської культури [2, с. 51].

Замчище знаходилося у північно-західній частині старого міста (вул. Примакова) в урочище «Острів». Перші відомості про дерев'яний замок на правому березі р. Плоска при впадінні її у Південний Буг наведені у люстрації 1565 р. У кінці ХVІІ – першій половині ХVІІІ ст., ймовірно, занепадає і поступово руйнується: у «Камеральному і топографічному описі Подільської губернії Проскурівського повіту» 1797 р. замок не зазначений, а в документах ХІХ ст. згадується лише про залишки земляних укріплень без визначення параметрів. За свідченням місцевих жителів, рештки валів замчища були знівельовані під час будівництва школи № 1 [2, с. 49].

Список використаних жерел та література:

1. Історія міст і сіл УРСР Хмельницька область. К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1971. 707 с.
2. Демидко С.Ю. Археологічна карта міста Хмельницький. Місто Хмельницький в контексті історії України. Хмельницький, Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. С. 48-59.
3. Науковий архів Хмельницького обласного краєзнавчого музею. Спр. 1997/105. Демидко С.Ю. Звіт про результати польових досліджень Хмельницької охоронної археологічної експедиції у 1997 р.
4. Сецинский Е.И. Археологическая карта Подольской губернии. Труды XI АС. М., 1901. Т. 1. С. 208.

5. Реєстр нових археологічних пам'яток, відкритих в Україні у 1998-1999 р.р. АБУ 1998–1999. К., 1999. № 31. С. 217

6. Гуцал А.Ф. Якубовський В.І., Михальчишин І.Р. Археологічна спадщина Хмельницької області. Довідник. Чернівці: РВК «Деснянська правда» 2011. 176 с.

7. Науковий архів Хмельницького обласного краєзнавчого музею. Спр. О-109. Нагачевський Г.В. Археологічні розвідки у верхів'ях р. Південний Буг (рр. Вовк, Самець, Плоска). Висновки за результатами польових досліджень сезонів 1999 та 2000 рр.

8. Науковий архів інституту археології НАН України. Спр. 1971/60 Якубовський В.І. Звіт Хмельницької обласної дитячої туристської станції за 1971.

9. Михальчишин І.Р. Звіт про археологічні розвідки на території Хмельницької області у 2006 р. 13 с. Науковий архів Відділу охорони пам'яток історії та культури у Хмельницькій області.

Толстюк О.,

методист

Матушак В.,

здобувач фахової передвищої світи

Шевчук О.,

здобувач фахової передвищої світи

(м. Хмельницький)

ПЕРЕВЕЗЕННЯ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Законодавство України з питань безпеки дорожнього руху складається з Закону України «Про дорожній рух», Закону України «Про автомобільний транспорт», правил дорожнього руху та інших нормативно-правових актів.

Стаття 20 Закону України «Про дорожній рух» наголошує, що розвиток навичок безпечної поведінки на дорогах розпочинається в дошкільних навчальних закладах із трирічного віку.

Загальні вимоги. До перевезення організованих груп дітей відноситься одночасне перевезення групи з десяти і більше дітей, для яких замовником послуги призначається керівник, відповідальний за супроводження їх під час поїздки, а на групу з 30 і більше дітей призначається також медичний працівник.

Перевезення груп дітей можна здійснювати в режимах як регулярних, так і нерегулярних пасажирських перевезень.

Регулярні та нерегулярні перевезення груп дітей здійснюють за умови узгодження маршруту та розкладу руху із замовником та місцевими органами Державтоінспекції.

Максимальна кількість дітей та супроводжуючих осіб при перевезенні автобусом не повинна перевищувати кількості місць для сидіння в ньому, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу та визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб.

Групи дітей повинні перевозити досвідчені водії транспортних засобів, які мають стаж керування автобусом не менше ніж п'ять років. (ст. 38 Закону України «Про автомобільний транспорт»)

Перевезення організованих груп дітей здійснюються тільки у світлу пору доби і за сприятливих погодних умов.

У разі настання несприятливих погодних і дорожніх умов, виходу з ладу автобуса, виникнення загрози безпеці руху, а також погіршення стану здоров'я водія необхідно припинити рух з повідомленням про це перевізника, який повинен вжити заходів для доставки дітей до кінцевого пункту маршруту, заміни автобуса, водія.

На маршрут, що виходить за межі населеного пункту та протяжність якого становить понад 250 кілометрів, повинні направлятися два водії.

Перевезення організованих груп дітей колоною з п'яти і більше автобусів здійснюється за умови супроводу уповноваженими підрозділами Національної поліції

(постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 р. N 176).

На автобусах (мікроавтобусах), що здійснюють перевезення організованих груп дітей повинно бути увімкнене ближнє світло фар, з метою позначення транспортного засобу, що рухається (підпункт "в" пункту 9.8 ПДР України у редакції ПКМ України від 01.10.08 р. N 876).

Автобус спереду і ззаду обладнується розпізнавальними знаками "Діти" (п. 30.3 "в" ПДР України).

На механічному транспортному засобі, позначеному розпізнавальним знаком «Діти», що перевозить організовану групу дітей, під час їх посадки чи висадки, повинна бути ввімкнена аварійна світова сигналізація. (підпункт "г" пункту 9.9 ПДР України).

Поза населеними пунктами на всіх дорогах та на дорогах, що проходять через населені пункти, позначені знаком 5.47, автобусам (мікроавтобусам), що здійснюють перевезення організованих груп дітей дозволяється рух із швидкістю не більше 80 км/год (підпункт «а» пункту 12.6 ПДР України у редакції ПКМ України від 01.10.08 р. N 876).

Забороняється перевозити організовані групи дітей в темну пору доби (підпункт "г" пункту 21.11 ПДР України).

Обов'язки керівника групи дітей. Провести бесіду з дітьми, ознайомити їх з правилами поведінки і техніки безпеки під час поїздки.

Забезпечувати дотримання дітьми належного порядку під час руху (діти повинні сидіти на призначених для цього місцях), а також під час посадки (висадки) з автобуса.

Забезпечувати посадку (висадку) дітей після зупинки автобуса тільки з посадкового майданчика, а в разі його відсутності – з тротуару або узбіччя, якщо це неможливо – з крайньої смуги проїзної частини (але не з боку суміжної смуги для руху), за умови, що це безпечно і не створює перешкод іншим учасникам руху, а також справності засобів аварійної світлової сигналізації.

Проходити з організованою групою дітей тільки тротуарами та пішохідними доріжками, а у разі їх відсутності – краєм проїзної частини назустріч руху транспортних засобів і тільки у світлу пору доби.

Підписати після надання транспортної послуги дорожній лист, замовлення на перевезення, зазначивши відстань, час початку та закінчення роботи, а у разі зміни розкладу руху – її причину. (постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 р. N 176 із змінами)

Список використаних джерел та літератури:

1. Закон України «Про дорожній рух».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>
2. Закон України «Про автомобільний транспорт».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text>
3. Правила дорожнього руху.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>

Цюпа В.О.,
здобувач вищої освіти
Пономарьова Н. А.,
кандидат економічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Автоматизація бухгалтерського обліку – це комплекс заходів технічного, організаційного та економічного характеру, спрямованих на мінімізацію або повне усунення безпосередньої участі людини в процесі обробки і передачі інформації на основі масового впровадження сучасних інформаційних технологій. Його проведення вимагає впровадження на підприємстві відповідної бухгалтерської інформаційної системи [3].

Використання сучасних автоматизованих інформаційних систем для бухгалтерського обліку дозволяє бізнес-менеджерам отримувати повну, об'єктивну і своєчасну інформацію в будь-який час і забезпечує захист людських ресурсів.

Правильний вибір інструментів автоматизації та інформаційних систем бухгалтерського обліку в туризмі:

– дозволяє обробляти і зберігати велику кількість одиниць бухгалтерської інформації;

- забезпечує швидкий доступ до інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень;
- дозволяє здійснювати відбір інформації з великого обсягу даних і створення необхідних звітів;
- усуває необхідність збереження паперових документів і при необхідності робить паперову копію одного з них;
- дозволяє виконувати складні математичні обчислення для планування, аналізу та прогнозування дій.

Комп'ютеризовані системи управління документообігом отримали назву систем електронного документообігу (СЕД) [1].

СЕД – це програмне забезпечення, призначене для контрольованого створення та управління документами на підприємстві відповідно до правил обробки документів, встановлених бізнес-процесами підприємства.

У сучасній компанії з розподіленою структурою щодня створюються інформаційні матеріали з високою управлінською цінністю, які публікуються в глобальній мережі і поширюються в різних професійних командах. Ось чому сьогоdnішнім підприємствам туристичного бізнесу необхідна структура розподіленої системи управління документами, яка відповідає наступним вимогам:

- розширюваність, надійність і керованість для економічного розгортання туристичної галузі. Це означає, що можна розпочати поступове впровадження системи та створити її як корпоративну технологію управління

документами корпоративного рівня або корпоративного рівня.

– автоматична підтримка різних розподілених систем управління. Від написання, створення, перегляду, затвердження та онлайн-затвердження інформаційних матеріалів в рамках життєвого циклу до розповсюдження та архівування.

– гнучкість в управлінні доступом до всього спектру документів: текст, формалізовані документи, зображення документів, електронні таблиці, аудіо, відеодані, веб-документи, електронна пошта та багато іншого.

Необхідність впровадження новітніх передових СЕД в бізнес очевидна. СЕД є глобальною та інтегрованою за своєю природою, оскільки охоплює можливості автоматизації практично кожного співробітника підприємства туристичного бізнесу [1].

Також можемо додати те, що впровадження електронної звітності підвищує рівень обслуговування платників податків і знижує витрати. Це безконтактний метод, який покращує їх звітність, спрощує процедури, полегшує отримання та обробку звітів та унеможливорює зловживання ними у податковій сфері. Звітність в електронному вигляді-це не лише спосіб забезпечення прозорості відносин між податковими органами та платником податків, а й питання престижу декомунізації бізнесу, який демонструє статус добросовісного платника податків[3].

Інтеграція цифрових технологій в бухгалтерський облік і оподаткування є необхідним кроком для модернізації

фінансових процесів і підвищення ефективності. Використання автоматизованих систем бухгалтерського обліку, електронного документообігу та цифрових податкових декларацій забезпечує більш високий рівень точності, прозорості та ефективності при обліку та виконанні податкових зобов'язань підприємства туристичного бізнесу.

Цифрові технології допомагають значно скоротити кількість людських помилок, оптимізувати час щоденних операцій і дозволяють туристичним підприємствам більш ефективно реагувати на зміни податкового законодавства. У той же час вони залишають нові вимоги до кваліфікації бухгалтерів і податкових консультантів і вимагають створення надійної інфраструктури для зберігання і захисту фінансових даних.

Перехід на цифрову платформу в галузі бухгалтерського обліку та оподаткування відкриє нові можливості для туристичного бізнесу, знизить адміністративні бар'єри, покращить взаємодію з податковими органами та покращить фінансові процеси. Однак для реалізації потенціалу цифрових технологій необхідно ігнорувати багато проблем, такі як забезпечення кібербезпеки і постійне вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює новітні технології. В цілому впровадження цих технологій є важливим кроком на шляху до створення ефективної, сучасної та прозорої фінансової системи.

Список використаних джерел та літератури:

1. Автоматизація документообігу. Навчальний посібник І. О. Золотарьова, Р. К. Бутова. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/gflcfx>
2. Електронні податкові декларації в Україні та країнах Європейського Союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/05/144-Parhomenko-1.pdf>
3. Конспект лекцій з навчальної дисципліни комп'ютеризація облікових систем. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://financial.lnu.edu.ua/kompyuteryzatsiya-oblikovyh-system-lektsiji-2>

Шемерда В.Є.,
здобувач фахової передвищої освіти
Науковий керівник: **Білий Л.Г.,**
кандидат економічних наук
(м. Хмельницький)

ТУРИЗМ ЯК ВИД ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЯК ПРОФЕСІЯ

Туризм як форма економічної діяльності – об’єктивне глобальне явище, яке гармонізує і диверсифікує фундаментальні процеси господарського освоєння простору, якими є промислове, сільсько-, лісо-, море- господарське та інше природокористування. У багатьох випадках туризм виконує допоміжні господарські функції і доповнює домінуючі виробництва.

На думку відомого теоретика туризму Й. Кріппендорфа, туризм призвів до комерціалізації гостинності, а на зміну стародавньому слову «гість» прийшли комерційні терміни «клієнт» і «турист». Й. Кріппендорф визначив економічну систему туризму терміном «пожирач ландшафту», підкресливши тим самим величезну потребу цієї галузі у нових територіях, які вона піддає необоротним діям [3, с.144].

Багатофункціональність туризму зумовлює наявність різноманітних видів діяльності у цій сфері. Водночас, туризм – це, передусім, виробнича діяльність, суть якої полягає у

виробництві, реалізації та організації споживання туристичного продукту [2, с.77].

Сказане означає, що туристична діяльність належить, передусім, до економічної діяльності. Економічна діяльність – це процес виробництва продукції (товарів і послуг), який здійснюється з використанням певних ресурсів.

Національна статистична класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) є складовою системи національних класифікаторів – продукції за видами економічної діяльності, продукції та послуг, професій тощо. КВЕД становить собою систематизований перелік видів економічної діяльності, кожний з яких має свій код. КВЕД (ДК 009:2010) побудовано за ієрархічною системою кодування із застосуванням літерно-цифрового коду.

Структура кодового позначення тих об'єктів КВЕД, що стосуються

туризму має такий вигляд:

– секція економічної діяльності (літери латинської абетки від

А до U)

– розділ економічної діяльності (XX);

– група економічної діяльності (XX.X);

– клас економічної діяльності (XX.XX).

Слід зазначити, що туризм – це складна комбінація послуг, що є результатом кількох видів економічної діяльності одночасно. Саме тому види туристичної економічної діяльності за КВЕД класифікуються в різних секціях.

Економічна туристична діяльність вимагає від виробників туристичних послуг і товарів певної кваліфікації або, інакше кажучи, професії. Адже професія – це здатність виконувати подібні роботи, які вимагають від особи певної кваліфікації (здатність виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи). У будь-якому документі про професійну підготовку кваліфікація визначається через назву професії [1, с.122].

Основними розділами професії є:

1. *«Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)»* вміщує професії, пов'язані з:

– визначенням та формуванням державної політики, законодавчим регулюванням;

– вищим державним управлінням;

– керівництвом об'єднаннями підприємств, підприємствами,

установами, організаціями та їхніми підрозділами незалежно від форм власності та видів економічної діяльності.

До законодавчих належать: «Директор комплексу (оздоровчого, спортивного, туристського)», «Завідувач туристичного агентства», «Начальник бази туристської», «Начальник табору туристського», «Завідувач номерного фонду готелю (туристичного комплексу).

2. *«Професіонали»* вміщує професії, що передбачають високий

рівень знань у галузі різних наук. Професійні завдання полягають у збільшенні існуючого обсягу знань, застосуванні певних концепцій, теорій і методів для розв'язання певних проблем чи в систематизованому викладенні відповідних дисциплін у повному обсязі.

Серед професійних назв робіт до туризму причетні такі: «Молодший науковий співробітник» (туризмологія, екскурсознавство), «Науковий співробітник» (туризмологія, екскурсознавство), «Науковий співробітник-консультант» (туризмологія, екскурсознавство), «Туризмознавець», «Екскурсознавець», «Фахівець із гостинності в місцях розміщення» (готелі, туристичні комплекси та ін.), «Фахівець із готельної справи», «Молодший науковий співробітник» (рекреалогія), «Науковий співробітник (рекреалогія)», «Науковий співробітник-консультант» (рекреалогія).

3. «*Фахівці*» вміщує професії, що вимагають знань в одній чи більше

галузях природознавчих, технічних і гуманітарних наук. Професійні завдання полягають у виконанні спеціальних робіт, пов'язаних із застосуванням положень та використанням методів відповідних наук.

До цього розділу належать професії, яким відповідає кваліфікація за дипломом чи іншим відповідним документом: молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, що проходить післядипломну підготовку (стажування тощо), спеціаліста (на роботах із керування складними технічними комплексами чи їх обслуговування).

Серед професійних назв робіт у туризмі привертають увагу такі: «Інструктор-методист з туризму», «Інструктор оздоровчо-спортивного туризму (за видами туризму)», «Організатор туристичної і готельної діяльності», «Фахівець з туристичного обслуговування», «Фахівець із туристичної безпеки», «Організатор подорожей (екскурсій)», «Фахівець з готельного обслуговування», «Фахівець з розвитку сільського туризму», «Фахівець із конференц-сервісу», «Фахівець із організації дозвілля»,

«Екскурсовод», «Інспектор з туризму».

4. «Технічні службовці» вміщує професії, що передбачають знання,

необхідні для підготовки, збереження, відновлення інформації та проведення обчислень.

Професійні завдання пов'язані з виконанням секретарських обов'язків,

роботою на друкарських машинках чи інших конторських машинах, записами та опрацюванням цифрових даних, обслуговуванням клієнтів (надання довідок, реєстрація чи передавання інформації тощо).

До цього розділу належать професії, до яких може бути застосований рівень

кваліфікації «молодший спеціаліст», а також професії, що вимагають повної загальної середньої та професійно-технічної освіти чи повної загальної середньої освіти та професійної підготовки на виробництві.

Серед професійних назв робіт цього розділу присутня лише

одна: «Агент з організації туризму».

5. *«Працівники сфери торгівлі та послуг»*
об'єднує професії, що

передбачають знання, необхідні для надання послуг.

Професійні завдання охоплюють забезпечення послугами, пов'язаними з поїздками, побутом, харчуванням, обслуговуванням, охороною, підтриманням правопорядку, торгівлею тощо. Більшість професій, вміщених до цього розділу, вимагає повної загальної середньої та професійної підготовки на виробництві. Ряд професій може мати освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста.

Професійні назви робіт цього розділу: «Інструктор спортивний з туристичного супроводу (за видами туризму)», «Провідник (за видами туризму)», «Робітник з надання послуг у сфері сільського туризму» [4, с.223].

Економічна діяльність – це процес виробництва продукції (товарів і послуг), який здійснюється з використанням певних ресурсів.

Отже, на сучасному етапі розвитку економічних систем, туризм як сектор економіки сприяє активному подоланню диспропорцій економічно-соціального розвитку окремих регіонів, господарської й соціодемографічної депресивності, пожвавлює традиційні господарські промисли місцевого населення, інтегрує місцеве господарство у світову економічну систему тощо.

Список використаних джерел та літератури:

1. Абрамов В.В. Історія туризму: підруч. / В.В. Абрамов, М.В. Тонкошкур; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х: ХНАМГ, 2010. 294 с.
2. Кифяк В.Ф. Організація туризму: навч. посібник. Чернівці: Книги – ХХІ, 2008. 334 с., С.146.
3. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: Навч. посібник. / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с., С.2.1
4. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: підручник за заг. ред. В.Ф. Орлова. К.: Грамота, 2006. 264 с., С.81.

Шульжик Ю.О.,

кандидат технічних наук, доцент

orcid.org / [0000-0003-1699-054X](https://orcid.org/0000-0003-1699-054X)

Квасній Л.Г.,

кандидат економічних наук, доцент

orcid.org / 0000-0003-3054-0158

(м.Трускавець, львівська обл.)

Осліковський В.В.,

аспірант

<https://orcid.org/0009-0007-8381-9191>

(м.Київ)

ІНВЕСТИЦІЙНІ ОН-ЛАЙН ПЛАТФОРМИ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В умовах глобалізації та цифровізації суспільства, інвестиційні онлайн-платформи стають важливим інструментом для залучення капіталу та розвитку територіальних громад. Для місцевого самоврядування такі платформи надають можливості не лише забезпечити фінансову підтримку проєктів, але й підвищити прозорість процесів управління, покращити взаємодію з інвесторами та сприяти соціально-економічному розвитку громад.

Інвестиційні онлайн-платформи — це цифрові інструменти, які слугують майданчиком для взаємодії між місцевими громадами, потенційними інвесторами та іншими

зацікавленими сторонами. Основна функція таких платформ полягає у зборі, структуризації та представленні інформації про інвестиційні можливості регіону.

Науковці наголошують, що «основою фінансових інновацій є Інтернет-інструменти та мобільні технології, які значно розширили можливості дистанційної взаємодії між усіма учасниками фінансового ринку» [1]. До основних характеристик інвестиційні онлайн -платформ належать:

- Прозорість: доступність усієї інформації для громадськості.

- Зручність: легкість у використанні для інвесторів та органів місцевого самоврядування.

- Оперативність: швидке оновлення даних про інвестиційні проєкти.

- Глобальний доступ: можливість залучення інвесторів з усього світу.

Інвестиційні онлайн-платформи надають місцевому самоврядуванню низку переваг, а саме:

1. Сприяють залученню інвестицій, оскільки дозволяють демонструвати потенційні інвестиційні проєкти, включаючи економічні зони, індустріальні парки, туристичні об'єкти тощо, а також забезпечують доступ інвесторів до детальної інформації про умови інвестування, ризики та перспективи.

2. Використання онлайн-платформ мінімізує корупційні ризики завдяки автоматизації процесів і відкритості даних. Усі зацікавлені сторони можуть відслідковувати хід реалізації проєктів у реальному часі.

3. Сприяють сталому розвитку. Цифрові платформи допомагають акумулювати ресурси для соціально важливих проєктів, таких як будівництво шкіл, лікарень, інфраструктурних об'єктів. Підтримка екологічно орієнтованих ініціатив через залучення цільових інвесторів.

4. Сприяють розвитку партнерств. Платформи створюють умови для налагодження співпраці між місцевою владою, бізнесом та громадськістю; сприяють міжнародному партнерству завдяки багатомовному інтерфейсу та адаптації до світових стандартів.

Важливим є використання міжнародного досвіду в Україні, зокрема, Польщі, Естонії, ОАЕ.

Польща активно використовує онлайн-платформи для представлення своїх спеціальних економічних зон. Наприклад, платформа “Invest in Poland” надає потенційним інвесторам доступ до бази даних про доступні ділянки, економічні стимули та успішні кейси.

Естонія – одна з країн-лідерів у цифровізації управління – використовує платформи для залучення венчурного капіталу та підтримки стартапів. Платформа “E-Residency Marketplace” дозволяє взаємодіяти з інвесторами у форматі B2B.

В Об'єднаних Арабських Еміратах діє інтегрована система “Dubai FDI”, яка поєднує інформацію про інвестиційні можливості, податкові пільги та правову підтримку для іноземних інвесторів.

Проте, враховуючи складну ситуацію в Україні, пов'язану з впливом, в першу чергу, чинника війни, доцільно

врахувати труднощі з впровадженням інвестиційних онлайн-платформ в Україні, а саме:

1. Недостатня цифрова інфраструктура, про що вказує відсутній доступ до швидкісного інтернету в багатьох регіонах України.
2. Низький рівень цифрової грамотності серед частини працівників органів місцевого самоврядування.
3. Фінансові обмеження для створення та підтримки таких платформ.
4. Низька довіра інвесторів через військові ризики та нестабільність.

Нами запропоновано наступні рекомендації для України:

1. Розвиток цифрової інфраструктури, що полягатиме у забезпеченні широкосмугового інтернету в усіх регіонах., а також розширенні програм державної підтримки цифровізації.
2. Навчання персоналу у формі проведення тренінгів для працівників місцевого самоврядування щодо використання онлайн-платформ. Важливим буде і залучення експертів для розробки та адміністрування платформ.
3. Партнерство з міжнародними організаціями, що передбачає співпрацю з міжнародними донорами для фінансування створення платформ, а також використання грантових програм для розробки програмного забезпечення.
4. Стимулювання інвесторів шляхом надання пільг для інвесторів, які підтримують проєкти через

платформи; забезпечення інформаційної підтримки та супроводу інвестицій.

Аналіз наукових джерел [1-4] та зарубіжна практика дають змогу вважати, що цифрові технології здатні скоротити витрати на збір, зберігання, обробку та обмін повідомленнями. Вони докорінно змінюють підходи до платежів, кредитування, інвестування, страхування та інших фінансових продуктів і послуг. Крім того, цифровізація фінансових ресурсів і сервісів сприяє усуненню бар'єрів у доступі до фінансових послуг для як домогосподарств, так і бізнесу.

Отже, інвестиційні онлайн-платформи є потужним інструментом для розвитку місцевого самоврядування, підвищення інвестиційної привабливості та стимулювання соціально-економічного зростання. Для України впровадження таких платформ є важливим кроком до модернізації управління та інтеграції в глобальний економічний простір. Забезпечення прозорості, доступності та ефективності використання онлайн-платформ може стати основою для створення стабільного і привабливого інвестиційного середовища.

Список використаних джерел та літератури:

1. Nejad M. G. Research on financial innovations: an interdisciplinary review. International Journal of Bank Marketing. 2022. Vol. 40. 3. Pp. 578-612. URL: <https://doi.org/10.1108/IJBM-07-2021- 0305>.

2. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року: Сталий розвиток інновацій, кешлес та фін грамотність 2020. URL:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finteh2025.pdf?v=6

3. Lashitew A.A., van Tulder R, Liasses Y. Mobile phones for financial inclusion: what explain the diffusion of mobile money innovations? Research Policy. 2019.Vol. 48. Pp. 1201-1215. URL: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2018.12.010>.

4. Batiz-Lazo B. Cash and Dash: How ATMs and Computers Changed Banking, Oxford University Press, Oxford. 2018. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198782810.001.0001>

Шульжик Ю.О.,

кандидат технічних наук, доцент

Квасній Л.Г.,

кандидат економічних наук, доцент

(м.Трускавець, Львівська обл)

Данилюк М.М.,

аспірант

(м.Київ)

ПЛАТФОРМИ СПІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ (AIRBNB, COUCHSURFING) В СУЧАСНОМУ ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

Аналіз наукових джерел показує, що «Туристичний бізнес змушений слідувати за модою на нові цінності клієнтського досвіду: емоції і враження, які змінюються залежно від конкретної пропозиції. Не зважаючи на те, що туристичне дозвілля все ще є масовим ринком, однак надалі це буде менш організованою та індивідуальною формою масового споживання».[1] В сучасну епоху цифровізації туризм активно трансформується завдяки платформам спільного використання ресурсів. Такі сервіси, як Airbnb та Couchsurfing, стали інструментами, що значно вплинули на спосіб подорожей, завдяки доступності, гнучкості та унікальному туристичному досвіду.

Airbnb – це онлайн-платформа, яка дозволяє людям здавати або орендувати житло на короткостроковий період.

Заснована у 2008 році, платформа стала одним із найпопулярніших інструментів для мандрівників.

Основні переваги Airbnb:

- Доступність і різноманітність, оскільки туристи можуть знайти житло на будь-який бюджет, від бюджетних кімнат до розкішних вілл.

- Аутентичний досвід, що дає змогу проживаючим у місцевих жителів краще зрозуміти культуру та побут.

- Гнучкість, що дає можливість вибору за різними параметрами (локація, ціна, зручності).

Вплив Airbnb на туристичну галузь проявляється в таких напрямках:

- Економічний вплив: Airbnb забезпечує додаткові доходи власникам житла та сприяє розвитку малого бізнесу.

- Конкуренція з традиційними готелями: багато туристів обирають Airbnb замість традиційного готельного сервісу, що змушує готельний бізнес адаптуватися до нових умов.

- Вплив на місцеві громади: зростання популярності Airbnb у туристичних центрах може призводити до підвищення цін на нерухомість та впливати на доступність житла для місцевих жителів.

Couchsurfing – це платформа, що базується на ідеї безкоштовного розміщення туристів місцевими жителями. Вона пропонує унікальний формат подорожей, заснований на обміні досвідом і культурною взаємодією.

Основні переваги Couchsurfing:

- Безкоштовність, що полягає у відсутності оплати за проживання і дозволяє значно знизити витрати на подорожі.

- Культурний обмін, оскільки туристи отримують можливість взаємодіяти з місцевими жителями, що сприяє глибшому розумінню культури.

- Соціальні зв'язки, на основі яких платформа допомагає будувати міжнародні знайомства і мережі.

Вплив Couchsurfing на туризм проявляється в наступному:

- Підтримка сталого туризму: платформа сприяє розвитку екологічно сформованих подорожей.

- Зміцнення міжкультурних зв'язків, на основі чого туристи і місцеві жителі обмінюються знаннями, традиціями та досвідом.

- Обмеження, які полягають в тому, що хоча сервіс є популярним серед молоді, багато мандрівників можуть вважати такий формат менш безпечним через нестачу гарантій якості або конфіденційності.

Основні виклики:

- багато країн запроваджують суворіші закони щодо діяльності Airbnb через вплив на ринок нерухомості.

- як Airbnb, так і Couchsurfing стикаються з ризиками шахрайства чи небезпеки для користувачів.

- у деяких регіонах зростання популярності платформ викликає спротив місцевих жителів.

Перспективи розвитку:

- інтеграція нових технологій, таких як штучний інтелект, для покращення користувацького досвіду.

- впровадження практик сталого розвитку для мінімізації негативного впливу на довкілля.
- адаптація платформ для залучення старших поколінь та нових демографічних груп.

Найбільш поширеними інноваціями у туристичній сфері, пов'язаними із цифровими технологіями, з'явилися нововведення у галузі транспортних послуг й послуг розміщення (електронне бронювання, електронні квитки, електронні візи).[2] Airbnb працює над залученням заможних клієнтів через платформи типу *Airbnb Luxe* з ексклюзивними іншими та персоналізованими послугами.

Завдяки AI туристична фірма може покращити пошук житла, персоналізувати рекомендації та автоматизувати обслуговування клієнтів.

Airbnb підтримує концепцію сталого туризму, і ця тема стане ключовою в майбутньому. Наприклад, буде популяризуватися екожитло, мінімізуватися вплив на довкілля та підтримка локальних економік.

Отже, платформи спільного використання ресурсів, такі як Airbnb і Couchsurfing, відіграють важливу роль у розвитку сучасного туризму. Вони пропонують нові можливості для мандрівників, забезпечують економічний вплив і сприяють культурному обміну. Попри виклики, ці платформи мають значний потенціал для подальшого розвитку, створюючи нові перспективи для туристичної галузі в умовах цифрової ери.

Список використаних джерел та літератури:

1. Дичковський С.І. Культурний туризм як сфера реалізації дозвіллевих технологій та віртуального досвіду. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. № 3. 2019. С. 89-96
2. Ільницька-Гикавчук Г. Я. Роль цифрових платформ в зростанні туристичного бізнесу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021, № 6, Том. 1. С. 232-234.
3. Кожухівська Р.Б., Непочатенко В.О. Digital-технології як основа розвитку туристичної діяльності в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 93-98.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Андрійчук Андрій, здобувач фахової передвищої освіти спеціальності «Туризм та рекреація» Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Білий Леонід Григорович, кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри туризму, рекреації, крос-культурної комунікації та туризму Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Булдакова Людмила, вчитель історії Кам'янець-Подільського ліцею 10 (м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл.)

Василишин Олег Михайлович, доктор філософії в галузі військових наук, декан гуманітарно-економічного факультету Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Гайдова Оксана Віталіївна, викладач кафедри туризму, рекреації, крос-культурної комунікації та фундаментальної підготовки Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Гілевич Богдан Олегович, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький)

Головатий Юрій, здобувач фахової передвищої освіти спеціальності 242 «Туризм і рекреація» Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Грач Світлана, здобувачка 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 242 «Туризм і рекреація» Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства (м.Київ)

Гуменюк Антоніна Федорівна, кандидат економічних наук, доцент; доцент кафедри економіки та управління Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький)

Данилюк М.М., аспірант ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Київ)

Демчишин Максим, здобувач фахової передвищої освіти спеціальності 242 «Туризм і рекреація» Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Довгун Дарія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 242 «Туризм і рекреація» Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Карнасевич Денис, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 242 «Туризм і рекреація» Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Квасній Зеновій Васильович, кандидат економічних наук, доцент; доцент Прикарпатського інституту імені Михайла Грушевського ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Трускавець, Львівська обл.)

Квасній Любов Григорівна, кандидат економічних наук, доцент, членкор Академії економічних наук України, професор Прикарпатського інституту імені Михайла Грушевського ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Трускавець, Львівська обл.)

Квасній Оксана Романівна, кандидат економічних наук, викладач Дрогобицького механіко-технологічного фахового коледжу (м.Дрогобич, Львівська обл.)

Квятковська Інна Володимирівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Кіщенко Богдан Миколайович, викладач циклової комісії загальноосвітньої та фундаментальної підготовки Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Козяр Юрій, здобувач фахової передвищої освіти спеціальності «Туризм та рекреація» Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Коломієць Олена Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри туризму, рекреації, культурної комунікації та фундаментальної підготовки Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Кондра Ольга Романівна, кандидат економічних наук, доцент Прикарпатського інституту імені Михайла Грушевського ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Трускавець, Львівська обл.)

Кришук Катерина, старший вчитель, спеціаліст І кваліфікаційної категорії, вчитель української мови та літератури Хмельницького приватного ліцею «Мої обрії» (м.Хмельницький)

Кубряк Уляна, учениця 10 класу Кам'янець-Подільського ліцею 10 (м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл.)

Липко Костянтин, здобувач фахової передвищої освіти спеціальності 242 «Туризм і рекреація» Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Любченко Інна Іванівна, кандидат педагогічних наук, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, голова циклової комісії педагогіки, психології та методик дошкільної освіти Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (м. Умань, Черкаська обл.)

Марич Наталія Іванівна, викладач Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Львів)

Маркова Світлана Василівна, доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри туризму, рекреації, культурної комунікації та фундаментальної підготовки Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Матвійчук Оксана Володимирівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Матушак Валерій, здобувач фахової передвищої освіти спеціальності 242 «Туризм і рекреація» Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Міга Володимира Казимирівна, кандидат економічних наук, доцент; доцент кафедри менеджменту, економіки та туризму Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Львів)

Мініч Ірина Михайлівна, кандидат соціологічних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства (м.Київ)

Морозовська Олександра Андріївна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький)

Оліх Галина Іванівна, старший викладач кафедри економіки та управління Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Хмельницький)

Осліковський В.В., аспірант ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Київ)

Паляниця Володимир, здобувач фахової передвищої освіти спеціальності «Туризм та рекреація» Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький).

Петрицька Ольга Станіславівна, кандидат економічних наук (м.Хмельницький)

Пецух А.О., здобувач третього рівня вищої освіти ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Київ)

Пономарьова Наталія Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування Хмельницького національного університету (м.Хмельницький)

Сажієнко Алла Петрівна, викладач І кваліфікаційної категорії, Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (м.Умань, Черкаська обл.)

Семенчук Сергій Олександрович, кандидат історичних наук, доцент; доцент кафедри туризму, рекреації, крос-культурної комунікації та фундаментальної підготовки Хмельницького інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Станіславов Владислав, учень 9 класу Хмельницького приватного ліцею «Мої обрії» (м.Хмельницький)

Толстюк Олександр, методист науково-методичного центру професійного розвитку педагогічних працівників з охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (м.Хмельницький)

Цюпа В.О., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

Шевчук Олександр, здобувач фахової передвищої освіти спеціальності 242 «Туризм і рекреація» Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Шемерда Володимир Євгенович, здобувач фахової передвищої освіти спеціальності 242 «Туризм і рекреація» Хмельницького економіко-правового фахового коледжу ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Хмельницький)

Шульжик Юрій Олександрович, кандидат технічних наук, доцент, директор Прикарпатський інститут імені Михайла Грушевського ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м.Трускавець, Львівська обл.)

Туризм ХХІ століття : проблеми та перспективи :
зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. –
Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9. 184 с.

Туризм ХХІ століття : проблеми та перспективи :
зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. –
Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9. 184 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ
НДДКР УкрІНТЕІ: 0123U104487

**З 150 Туризм ХХІ століття : проблеми та перспективи : зб. наук. пр. /
гол. ред. Л. Г. Білий. – Хмельницький : Вид-во МАУП, 2024. Вип. 9.
184 с.**

*За достовірність фактів, назв, посилань на літературні джерела
відповідальність несуть автори. Редколегія не завжди поділяє їхні
погляди.*

Зображення на обкладинці взято з мережі Internet

Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Свідectво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК №3262 від 26.08.2008 р.

Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
29015, м. Хмельницький, проспект Миру 101-А
Тел.: (0382) 63-03-05
Ел. адреса: himaup@ukr.net
www.km.mau.p.com.ua

Здано в набір 27 листопада 2024 р.
Підписано до друку 06 грудня 2024 р.
Формат 60x84 1/16. Гарн. Times. Ум. друк. арк. 2,4.
Друк офсетний. Папір офсетний. Тираж 200 прим.

